

Een van de meest geruchtmakende boeken n.a.v. WO II (zie pagina 5)

Gratis maandelijks e-magazine voor de Indische gemeenschap
jaargang 10, oktober 2016 | oplage: 9300

In dit nummer

Onderzeeër K-XVII
signaleerde Japanse
oorlogsvloot.....2

Nederland waste de
handen schoon tijdens
en na de koloniale
oorlog.....5

Reactie Veteranen-
instituut op boek van
Rémy Limpach.....8

'Weg met de onschuld
van de VOC'9

Deur naar nieuw Indië
onderzoek op kier.....10

Japan capituleerde
maar wij wilden Indië
blijven bezetten.....11

Afscheid Frans
Leidelmeijer 'Tussen
Kunst & Kitsch'13

Specerijtuin in
Taman Indonesia.....15

Halloween in
Indonesië.....22

Nederlands Indisch
Cultureel Centrum

Van de redactie

NICC Enquête

De beloofde NICC Enquête is enkele maanden geleden naar de abonnees gestuurd en we hebben al heel wat resultaten binnen. We hopen zoveel mogelijk reacties om een zo goed mogelijk beeld te krijgen hoe u over NICC Magazine en over een toekomstig Indisch Centrum denkt. Maar intussen zijn er weer nieuwe abonnees.

Nieuwe abonnees welkom

U ontvangt hierbij uw eerste editie van NICC Magazine. Leest u hem eens door en vertel ons wat u ervan vindt. En als u onze website www.indisch-centrum-den Haag.nl heeft bezocht, wilt u ons ook daarover uw mening laten weten? **Wilt u onze enquête invullen?**

De LINK naar de Enquête:

<http://www.survio.com/survey/d/V2Q6P7Y9H2O8F2Q6L>

Ook willen wij wijzen op de mogelijkheid om **NICC Magazine als advertentie medium** te gebruiken. Hierbij een oproep aan alle lezers die eigenaar zijn van een bedrijf of er werkzaam zijn als PR manager om NICC Magazine als mogelijkheid te zien om **uw bedrijf of product onder de aandacht** van nu bijna 9500 abonnees te brengen. Tevens willen wij een beroep doen op uw waardering als abonnee voor het zeer vele werk dat wij maandelijks aan NICC Magazine hebben. Houdt u in gedachten dat NICC Magazine geheel GRATIS is, hetgeen echter niet betekent dat wij geen kosten

hebben. Juist in deze tijden is **uw betrokkenheid** bij NICC Magazine van groot belang en vragen wij u om een vrijwillige **DONATIE**. Wij zullen u daarvoor zeer dankbaar zijn en u zult verzekerd zijn van een blijvende gratis toezending van uw geliefde en gewaardeerde NICC Magazine. Onze volledige bankgegevens zijn: (BIC: RABONL2U)

NL39 RABO 0129 216 836, t.n.v. **N.I.C.C.** Den Haag NL.

Mogen wij u tenslotte vragen om NICC Magazine zoveel mogelijk bij uw familie, vrienden en kennissen onder de aandacht te brengen? Vraag hen ook gratis abonnee te worden. Wij wensen u weer veel plezier met uw NICC Magazine. En mede dankzij uw donaties en advertenties kan NICC Magazine helemaal GRATIS blijven.

Hans Vogelsang, hoofdredacteur.

Nederlandse onderzeeër K-XVII signaleerde Japanse oorlogsvloot

Tien dagen voor de aanval op Pearl Harbor

Op 28 november 1941, om vijf minuten over twaalf in de middag, nadert de Nederlandse onderzeeër de positie op 43.30 NB en 155.20 OL op de Stille Oceaan. Het voer onder bevel van luitenant-ter-zee Besançon ongeveer 280 zeemijl ten noordoosten van de Japanse Takan-baai. Daar ontdekte men een grote vloot van Japanse oorlogsschepen, dat een zigzag-koers volgt. Berekeningen wezen uit dat deze koers in rechte lijn 88 graden bedraagt en de oorlogsvloot zal voeren naar het 800 mijl verderop gelegen Hawaii en de Amerikaanse marinebasis Pearl Harbor.

In de avond van 7 december 1941 is de K-XVII met man en muis in de Stille Oceaan vergaan ten gevolge van sabotage door de Britse geheime dienst. De enige zonde die de Nederlanders hadden

begaan, was hun ontdekking dat de Japanse vloot onderweg was naar Pearl Harbor.

Dit nieuws moest doelbewust achtergehouden worden, om er zeker van te zijn dat de Amerikanen bij de wereldoorlog betrokken werden. Men achtte het van essentieel belang dat de Nederlanders dit geheim meenamen in hun zeemansgraf.

Aldus Sir Christopher Creighton, een ex-officier van de Britse geheime dienst (sectie M), die volgens zijn eigen zeggen de K-XVII persoonlijk heeft opgeblazen op gezamenlijk bevel van Churchill en Roosevelt en met noodzakelijke, moeizaam verkregen toestemming van koningin. Nadat de K-XVII was vernietigd, heeft Creighton de Koningin persoonlijk verslag uitgebracht.

Creighton's verhaal

Ik realiseer mij dat u dit verhaal niet zult willen geloven. Het enige dat ik u kan zeggen, is dat ik mijn best heb gedaan de waarheid te vertellen over een operatie die meer dan vijftig jaar geleden heeft plaatsgevonden en waarvan - zoals gebruikelijk in dit soort zaken - slechts zeer weinig documenten bewaard zijn gebleven. Ik moet eraan toevoegen dat mijn fantasie bijzonder gebrekkig is. Ik had het verhaal met geen mogelijkheid kunnen verzinnen en zou niet weten hoe ik aan de gedetailleerde technische gegevens had moeten komen. Integendeel, ik moest op mijn eigen herinneringen vertrouwen en op de officiële rapporten van mij en mijn collega's, die na de gebeurtenis werden geschreven. Tijdens en na

de Tweede Wereldoorlog vereiste mijn werk als geheim agent de hoogste mate van vertrouwelijkheid, en ofschoon Sir Winston Churchill en Lord Mountbatten mij zwart op wit toestemming hebben gegeven mijn verhaal te vertellen, heb ik hun moeten beloven daarmee te wachten tot na hun overlijden.

Desondanks heb ik bepaalde incidenten niet aan het papier kunnen toevertrouwen, deels in het belang van mensen die worden genoemd, deels om tegemoet te komen aan de wensen van een aantal belangrijke Europese politici.

Nogmaals, dit is mijn persoonlijk verhaal; u mag het geloven of niet. Want net als Aristoteles ben ik slechts in de waarheid geïnteresseerd en niet in wat mensen geloven.

Het besluit om de Nederlandse onderzeeër K-XVII te vernietigen, werd om de volgende redenen genomen. Op 28 november 1941, toen luitenant-ter-zee Besançon de Japanse vloot in zicht kreeg, die zich kennelijk in de richting van Pearl Harbor begaf, seinde hij onmiddellijk een gecodeerd bericht naar het Britse marine-

opperbevel in het Verre Oosten. Daaronder opereerden ook de Nederlanders. De boodschap werd onderschept door de afdeling cryptologie van de sectie M in Singapore. Binnen enkele uren arriveerden kopieën van het bericht in Washington, uitsluitend bestemd voor generaal Donovan persoonlijk, en in Londen, bij majoor Desmond Morton. Beiden lichtten hun respectieve chefs in, Roosevelt en Churchill. Deze vier personen wisten al dat Japan van plan was Pearl Harbor aan te vallen en hadden gebeden dat er niets tussen zou komen.

In die tijd nam tachtig procent van de Amerikaanse bevolking een bijzonder isolationistische positie in en was ze sterk gekant tegen een oorlog met Japan of met Duitsland.

Mocht Roosevelt Japan de oorlog verklaren zonder dat er enig Amerikaans doel was aangevallen, dan was de kans groot dat hij zou moeten aftreden. Omgekeerd, wanneer Amerika zich afzijdig zou houden - zo concludeerden Morton en Donovan - zouden de Japanners vrij spel hebben en ongehinderd India, Australië, Nieuw-Zeeland en tal van andere landen in de Stille en Indische

Oceaan kunnen bezetten. Het zou waarschijnlijk onmogelijk zijn om die landen in een later stadium te bevrijden. Bovendien hadden de Britten en hun bondgenoten de hulp van Amerika hard nodig in hun strijd tegen Duitsland. Wanneer de Japanners Pearl Harbor aanvielen, was het zeker dat Amerika zich in de oorlog zou mengen.

Maar wanneer de Britse en Amerikaanse leiders van de komende aanval op de hoogte waren, waarom waren de Amerikaanse strijdkrachten in Pearl Harbor dan niet in paraatheid gebracht? En waarom kregen de Amerikaanse oorlogsschepen niet het bevel uit te varen? Op zee waren zij toch veel veiliger en konden zij terugvechten? Volgens deskundigen had de marinebasis toch met succes verdedigd kunnen worden?

Het antwoord op de vraag waarom er dan niets gebeurde, is eenvoudig. Op Hawaii bevonden zich vele duizenden Japanse emigranten. De meesten stelden zich bijzonder loyaal op ten opzichte van hun nieuwe vaderland, maar anderen hadden voor Japan gespioneerd.

Bovendien bruiste het Japanse consulaat-generaal van de activiteiten. Wanneer de basis in paraatheid was gebracht, zou het Japanse oppercommando dit binnen een paar uur hebben geweten. De aanval zou zijn afgelast door keizer Hirohito, die erop stond dat het een complete verrassing zou zijn. Roosevelt zou geen aanleiding hebben gehad om Amerika bij de oorlog te betrekken, en dat zou rampzalig zijn voor de Geallieerden.

Wat dit alles te maken had met de K-XVII, zal duidelijk zijn. Wanneer bekend was geworden dat Roosevelt en Churchill van de aanval op Pearl Harbor afwisten en niets hadden gedaan om die te voorkomen, zou niet alleen hun carrière ten einde zijn geweest, maar zou waarschijnlijk ook de hele alliantie uiteen zijn gevallen. Dan hadden de Japanners vrij spel en konden zij de halve wereld veroveren en plunderen.

Zodra het bericht van de onderzeeër was ontvangen, werd de hele affaire omgeven met een muur van absolute geheimhouding. De K-XVII kreeg de opdracht terug te keren naar de basis in Singapore om brandstof te bunkeren. De onderzeeër mocht niet de haven ingaan en in zijn verdere berichtgeving in geen geval toespelingen maken op de Japanse vloot.

Onder de naam van luitenant-ter-zee Paul Hammond, een van mijn schuilnamen, die op de namenranglijst van Britse marine-officieren voorkwam, reisde ik (*Creighton*) met een Berwick-vliegboot met speciale extra brandstoftanks via Nova Scotia, San Francisco en het eiland Wake naar de Noordelijke Marianen, waar ik mij de volgens afspraak op 6 december 1941 aan boord van de K-XVII begaf.

In dat stadium van de oorlog opereerden de Nederlandse

onderzeeërs in het Verre Oosten onder het Britse marine-opperbevel, en ik was in het bezit van volmachten van het hoofd onderzeebootdienst, admiraal Sir Max Horton, de opperbevelhebber van de vrije Nederlandse marine in Londen en van koningin Wilhelmina, die destijds resideerde in Reading Berkshire. Deze volmachten gaven mij de autoriteit om luitenant-ter-zee Besançon operationele opdrachten te geven in naam van de Britse admiraliteit, hoewel niemand van hen enig idee had waarvoor ik deze autoriteit wilde gebruiken. Dat gold ook voor luitenant-ter-zee Besançon.

Bij een van de kleine Marianen, net ten zuiden van Pagan en ongeveer achthonderd zeemijl ten zuiden van Japan, werden er kratten uit de Berwick-vliegboot overgeladen in de onderzeeër. De bemanning kreeg te horen dat er kerstcadeautjes van hun collega's in Engeland in zaten. De meeste kratten bevatten inderdaad jenever, whisky, bier, champagne en andere kerstmisspullen. Maar in één krat zat cyanidegas en in twee andere kratten explosieven en ontstekingsmechanismen met tijdschakelaars.

Ik wachtte op een gecodeerd radiosignaal. Mocht de Japanse vloot haar aanval op Pearl Harbor afbreken, dan zou mijn operatie voorlopig overbodig zijn en afgelast worden.

De volgende dag, op zondag 7 december 1941, kreeg ik bevel om de operatie voort te zetten. De Japanners hadden Pearl Harbor aangevallen.

Die avond verliet ik de K-XVII en ging ik terug naar de Berwick. Een half uur later kwam het dodelijke cyanidegas vrij en was te zien hoe de bemanning trachtte uit de onderzeeër te ontsnappen. Even later explodeerde het vaartuig en zinkte. Ik stelde vast dat er geen overlevenden waren.

Christopher Creighton
Londen, augustus 1996

Epiloog

Volgens het Nederlands Instituut voor Maritieme Historie lag de K-XVII op 28 november 1941 in Soerabaja en waren er tot 21 december 1941 nog radiocontacten met de K-XVII en andere boten van de toenmalige vloot in het Verre Oosten.

Geconfronteerd met deze feiten heeft Creighton nog eens duidelijk gemaakt hoe de Britse geheime dienst te werk ging.

Creighton:

Bij de val van Singapore zijn veel documenten verloren geraakt. Alles wat gered werd - logboeken en andere stukken van onderzeeboten en oorlogsschepen - werd naar Engeland gebracht. De overgebleven documenten van de K-XVII werden in het grootste geheim verzameld in het huis van koningin Wilhelmina in Reading, onder beheer van de chef-staf van de Nederlandse Marine en van de geheime dienst van de Britse Marine, in de persoon van commander Flemming.

De dossiers werden herschreven, samen met die van andere schepen en onderzeeboten om aan te tonen dat de K-XVII nooit slachtoffer van een aanslag kon zijn geweest.

Mag ik er nogmaals op wijzen dat daar in Reading alleen Flemming en koningin Wilhelmina het echte verhaal kenden - de anderen werd

verteld dat de K-XVII betrokken was geweest bij een geheime missie waar nu eenmaal een dekmantel voor nodig was. Er zijn nogal wat dekmantels geconstrueerd om deze misdaad aan het oog te onttrekken. Een van de gemakkelijkste ervan was het uitzenden van radiosignalen, die zogenaamd afkomstig waren van de K-XVII, maar in werkelijkheid van een fake radiostation. In de oorlogvoering van de marine

werden dergelijke trucs regelmatig toegepast.

Waar we hiermee te maken hebben zijn mensen, historici, zowel in Londen als in Den Haag, die er in 1941 niet bij waren en die het moeilijk te accepteren vinden dat hun gegevens niet kloppen. Ik was erbij, ik weet wat er gebeurd is. De K-XVII werd opgeblazen op gezamenlijk bevel van Churchill en Roosevelt en met

noodzakelijke, zeer moeizaam verkregen toestemming van koningin Wilhelmina. Op haar verzoek heb ik persoonlijk aan de koningin in Reading verslag uitgebracht.

<http://gerard45.bloggertje.nl/note/14228/nederlandse-onderzeeër-kxvii-in-1941-opgeblazen.html>

Nederland waste de handen schoon tijdens en na de koloniale oorlog

Door: Edwin Ruis

Excessen of toch structureel extreem geweld? Het officiële Nederlandse regeringsstandpunt sinds 1969 is dat er in voormalige Nederlands-Indië - met uitzondering van de acties onder het commando van kapitein Westerling - slechts incidenteel excessen plaatsvonden. In dit baanbrekende boek bewijst de historicus Rémy Limpach juist het tegengestelde. Enkele weken geleden werd zijn proefschrift: 'De brandende kampons van Generaal Spoor' gepresenteerd in Perscentrum Nieuwspoort in Den Haag. Het is een uitvoerig onderzoek naar het gebruik van extreem geweld door militairen in Nederlandse dienst tijdens de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog van 1945 tot 1949. In dit artikel interviewt Edwin Ruis namens 'Historiek.net' de auteur.

Het gaat in *De brandende kampons van Generaal Spoor* niet alleen over de bekende en beruchte kapitein Raymond Westerling, maar vooral ook over extreem geweld tijdens de twee zogenaamde politieke acties. Daaronder vallen niet alleen marteling en standrechtelijke executies van krijgsgevangenen,

maar bijvoorbeeld ook het in puin schieten van kampons met artillerie, zogeheten technisch geweld, waarbij veel burger-slachtoffers vielen.

Onderzoeker en historicus Rémy Limpach

Sinds de zogenaamde Excessen-nota van 1969 was het officiële standpunt van de Nederlandse regering dat er weliswaar wat incidentele 'excessen' hadden plaatsgevonden, maar dat er van structureel extreem geweld geen sprake was geweest. Limpach komt tot de conclusie dat het extreme geweld wel degelijk structureel van aard was.

Daarvoor baseert hij zich op zeven case studies, honderden andere geweldsdaden en uitspraken van betrokkenen. Edwin Ruis sprak namens Historiek met Limpach over zijn zeer baanbrekende onderzoek:

Hoe ben je bij dit onderwerp terecht gekomen? Maakte het feit dat je een Nederlander en Zwitser bent het makkelijker om als 'neutrale' historicus dit hete hangijzer aan te pakken?

Het was een combinatie van interesse in koloniale en militaire geschiedenis en vooral mijn deels Nederlandse komaf en toeval. Het onderwerp boeide mij omdat ik het belangrijk, onderbelicht en nog steeds actueel vond, dus heb ik het opgepakt. Ja, ik heb zowel de Zwitserse als de Nederlandse nationaliteit maar ik denk niet dat het daardoor makkelijker werd. Een Groninger of Rotterdammer had dit onderzoek net zo goed kunnen doen.

Heel veel mensen vinden de onthullingen in jouw boek schokkend. Waarom doen wij Nederlanders vaak alsof onze oorlogen schoner zijn dan die van anderen?

Dat weet ik ook niet precies. Iedere natie heeft moeite met zwarte pagina's uit de eigen geschiedenis. De Duitsers zijn een voorbeeld hoe je met een besmet verleden kan omgaan. Nederland heeft lange tijd een zelfbeeld gekoesterd van een in internationaal perspectief voorbeeldige kolonisator die in 'zijn' Indië een progressieve en 'Ethische Politiek' voerde en daarbij militair geweld met chirurgische precisie inzette. Onderzoek in de laatste decennia heeft deze zienswijze als mythe ontmaskerd. Ook over de rol van Nederland in de Tweede Wereldoorlog bestond na 1945 lange tijd een simpel zwart-wit-narratief van het Nederlandse volk – in tegenstelling tot de foute Duitse bezetter. Dit beeld is door historici, journalisten en schrijvers al langere tijd bijgesteld en heeft inmiddels plaats gemaakt voor een meer genuanceerde terugblik. Hetzelfde mechanisme blijkt nu bij de beoordeling van de grimmige dekolonisatieoorlog in Indonesië plaats te vinden – al is mijn boek niet het eerste en enige dat in dat opzicht kritische kanttekeningen plaatst, denk alleen al aan de studie 'Ontsporing van geweld' van Van Doorn en Hendrix uit 1970.

Aankomst van een nieuwe lading Nederlandse militairen in voorm. Nederlands-Indië

Hoe verhoudt deze historie zich tot andere oorlogen uit het verleden? Is wat er is gebeurd niet 'gewoon' voor oorlog?

We hebben het over de grootste Nederlandse gevechtsmissie ooit, alleen dat is uit Nederlands perspectief al heel bijzonder. Uitlatingen als 'Er zijn geen schone oorlogen' of 'waar gehakt wordt vallen spaanders' zijn voor mij dooddoeners die een discussie in de kiem smoren. Natuurlijk schuilt in die gezegden wel een kern van waarheid maar dat is geen reden om niet stil te staan bij de dynamiek en de drijfveren die een deel van de Nederlandse militairen ertoe bracht om er extreem geweld zoals moord, marteling en brand-stichting toe te passen. Ik maak in mijn boek enkele vergelijkingen met zowel de Atjeh-oorlog als met het Britse optreden in Indonesië in 1945-1946. Daarbij heb ik enkele verschillen, maar ook talrijke overeenkomsten vastgesteld.

De Nederlandse koloniale oorlogen van voor de Tweede Wereldoorlog zijn nooit zachtzinnig geweest, denk maar aan de zojuist genoemde Atjeh-oorlog. Was dit eigenlijk geen 'business as usual'?

Er bestaat bij het KNIL inderdaad een traditie van extreem geweld. De militaire leiders hebben, zo stelt historicus Petra Groen, bij de koloniale veldtochten angst en terreur doelbewust als strategisch wapen ingezet. Het KNIL bezette na 1945 alle sleutelposities in de Nederlandse krijgsmacht in de Oost – en dat had zeker gevolgen voor de gewelddontplooiing in de oorlog tegen de Republiek. Dus in bepaald opzicht was het inderdaad 'business as usual'. Dat is trouwens ook de titel van een artikel dat ik schreef voor een Engelstalige bundel uit 2014. Daarin concludeer ik dat de Nederlandse geweldpleging tijdens de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog veel meer, zeker meer dan Nederland lange tijd wilde onderkennen, lijkt op de geweld-

toepassing van andere koloniale mogendheden zoals de Fransen, Britten, Belgen en Portugezen – om slechts enkele landen te noemen.

Affiche uit de collectie van KITLV

Wat dreef de gemiddelde Nederlandse soldaat? Wat was er nodig om van hem een potentiële oorlogsmisdadiger te maken?

De gemiddelde Nederlandse soldaat dacht voor een goede zaak te strijden. Hij dacht dat hij in de archipel zou worden onthaald zoals de Britten, Polen en Canadezen in Nederland in 1944-1945. De jonge militairen raakten snel gedesillusioneerd en moesten zich staande houden in een uitputtende, langdurige en grimmige guerrillaoorlog. Een van de hoofdoorzaken voor extreem geweld was dat de legerleiding een te optimistische en te riskante strategie ontwierp. Deze strategie was gebaseerd op onderschatting van de tegenstander en overschatting van eigen kracht, terwijl de krijgsmacht met een chronisch troepentekort kampte om de te ambitieuze doelen te realiseren. De troepen moesten daardoor te grote en te dicht bevolkte gebieden beheersen die voor de guerrilla uitermate geschikt

waren. Veel militairen raakten door de slopende lange patrouilles en het gebrek aan rust uitgeput, zodat ze een kort lontje kregen of uitvielen. Van hen werd door generaal Spoor in feite het onmogelijke gevraagd. Omdat veel afgematte eenheden de problemen bij de gebiedsbeheersing niet met normale militaire middelen de baas konden worden, was de stap naar het met wederrechtelijke methodes proberen klein en verleidelijk.

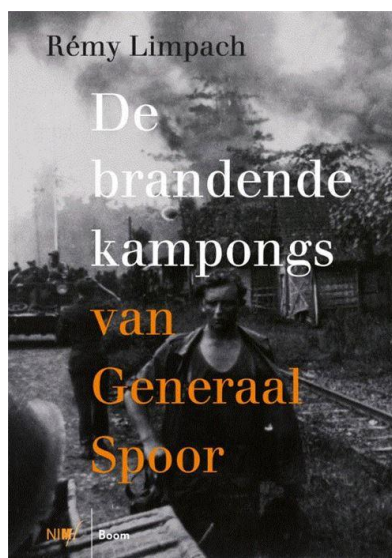
Het merendeel van de Nederlandse soldaten gedroeg zich keurig en had niets met oorlogsmisdaden en standrecht te maken. Wat was het percentage dat zich te buiten ging aan extreem geweld? Wat was de achtergrond van hen die zich hier wel schuldig aan maakten?

Ik kan geen harde cijfers geven, dat laten de bronnen niet toe. Veel extreem geweld werd in de doofpot gestopt en is daardoor niet te traceren. Ik heb voor een kwalitatief onderzoek gekozen. Voor mij zijn bijvoorbeeld uitspraken van auditeurs-militair of bestuursambtenaren belangrijk die vaststellen dat extreme gewelddaden in hun sectoren schering en inslag waren. Dat heeft toch wel enige bewijskracht. Collega-historicus Gert Oostindie heeft op basis van analyse van memoires onlangs geschat dat het aandeel Nederlandse militairen met schone handen rond 80 procent ligt. Wat de daders betreft lijkt er geen verband te bestaan met specifieke achtergronden, iedereen en elk legeronderdeel kon in potentie over de schreef gaan – al gebeurde dit vooral bij gevechtseenheden die met de rug tegen de muur stonden, wat vooral in het laatste en bloedigste oorlogsjaar 1949 het geval was. Of militairen wel of niet over de schreef gingen hing onder andere van hun vorming, de omstandigheden, het gezag en

mentaliteit van hun commandant en de eigen persoonlijkheid af.

Speelden oorlogservaringen of –trauma's opgedaan onder de Duitse of Japanse bezetter nog een rol? Heeft de Tweede Wereldoorlog de lat voor het gebruik van geweld niet eerder lager, dan hoger gelegd?

Die speelden zeker een rol en die ervaringen legden dan ook de lat inderdaad lager. Het meest in het oog springt dit bij de oud-krijgsgevangenen van het KNIL. Zij hadden van 1942 tot 1945 drieënhalve jaar Japanse krijgsgevangenschap overleefd en zeer velen van hen waren daardoor getraumatiseerd en labiel.

Bovendien waren velen op wraak uit voor gruwelen die Indonesische nationalistena tijdens de Bersiapperiode (najaar 1945-voorjaar 1946) op Nederlanders, Indische Nederlanders, Ambonezen, Chinezen en pro-Nederlandse Indonesiërs hadden gepleegd, onder wie hun eigen families. Deze mannen kregen een geweer in handen gedrukt en werden zonder veel voorbereiding en selectie weer in dienst genomen. Dat zij daarbij ook extreem geweld zouden toepassen hadden Den Haag en Batavia kunnen voorzien. Maar ook bij de vele oorlogsvrijwilligers van de

Koninklijke Landmacht (KL) speelden de oorlogservaringen van 1940-1945 een rol. Vele van deze militairen hadden een achtergrond in het verzet, waar eigenrichting schering en inslag was geweest en diefstal soms als daad van verzet gold. Zij hadden grote problemen met de discipline en de conventies van Genève stonden niet hoog in hun vaandel. Dit had impact op hun geweldpleging in de archipel.

Onder Nederlandse militairen worden ook de Nederlandse koloniale, Indo's en inlandse militairen van het KNIL gerekend. Waren zij als 'locals' meer of juist minder bloed-dorstig dan hun collega's en leidinggevendena uit Nederland zelf?

Het aandeel van de KNIL-militairen was zonder twijfel groot. Maar ook hier kunnen geen harde cijfers worden gegeven. Wel staat vast dat voor KNIL-militairen in sociaaleconomisch opzicht veel meer op het spel stond dan voor hun blanke collega's van de KL uit Nederland. Bovendien moesten zij in het geval van een Nederlandse nederlaag een bijltjesdag vrezena. Mede daardoor vochten zij vaak bijzonder fel. Anderzijds gaven zij bij gevechtsacties vaak de voorkeur aan een zogeheten directe methode, lees de frontale aanval op de tegenstander met getrokken klewang. Een KL (Koninklijke Landmacht) -getuige vergeleek dit optreden van zijn KNIL-collega's treffend met een zwerm op de tegenstander duikende agressieve bijena. De KL-eenheden en de Mariniersbrigade gaven daarentegen meestal de voorkeur aan de indirecte methode, lees eerst inleidende beschietingen met zware wapena als artillerie en vliegtuigen. Deze beschietingen waren vaak erg onnauwkeurig en niet zelden ook willekeurig. Daarbij kwamen talrijke Indonesische burgers om het leven. Bovendien pleegden KL-militairen ook structureel extreem

geweld tegen gevangenen. Daar komt nog bij dat in enkele gevallen zoals bij de moord op 16 gevangenen in Malang in maart 1949 KL-commandanten KNIL-mansschappen de opdracht gaven het 'vuile werk' voor hen op te knappen. Al met al moet men dus heel voorzichtig zijn met generaliserende uitspraken over het aandeel van de KNIL-militairen aan de Nederlandse ontsparingen.

Heb je ook contact met nog levende veteranen gehad?

Ja, ik heb met enkele veteranen gesproken. Deze hadden naar eigen zeggen echter geen bloed aan hun handen. Maar een van hen, de kort geleden overleden

voormalig militair jurist Herman Burgers, is van ambtswege wel met vele extreme gewelddaden in aanraking gekomen.

Wat vond je het moeilijkste aan dit onderzoek?

Ik vond het moeilijk het grote aantal bronnen te overzien en op een goede manier te laten spreken. Op persoonlijk vlak was het niet altijd even makkelijk de details van Nederlandse, Indonesische, Britse of Japanse gruwelen te verwerken.

Wat wil je bereiken met dit onderzoek en het resulterende boek?

Ik wil een bijdrage leveren aan de waarheidsvinding inzake de Nederlandse geweldplegingen gedurende de dekolonisatieoorlog. Ik vind het belangrijk dat iedere natie zijn geschiedenis kent. En iedere natie heeft moeite met de zwarte pagina's uit zijn eigen geschiedenis.

<http://historiek.net>

Rémy Limpach – De brandende kampongs van generaal Spoor.

€ 49,90. In de boekhandel en te bestellen bij:

<https://www.boomgeschiedenis.nl>

Reactie van het Veteraneninstituut op het boek van Rémy Limpach

De historicus Rémy Limpach haalt momenteel het nieuws met zijn enkele weken geleden verschenen boek "De brandende kampongs van generaal "Spoor", waarin hij het toepassen van extreem geweld door Nederlandse troepen in voormalig Nederlands-Indië structureel noemt. Als hoofd van het Kennis- en Onderzoekscentrum van het Veteraneninstituut, vind ik dat dit enige toelichting behoeft. Vooral omdat een groot deel van de Nederlandse militairen zich hieraan niet schuldig heeft gemaakt.

De Nederlandse overheid duidde buitensporig geweld in de jaren 1945 tot 1949 jarenlang aan met de term "excessen", oftewel iets dat incidenteel voorkwam. De critici beweerden juist dat het gebruik van extreem geweld van bovenaf werd opgelegd en onlosmakelijk deel uitmaakte van het optreden van de Nederlandse troepenmacht in zijn geheel en dus systematisch was.

Volgens Limpach ligt de waarheid ergens in het midden. Hij toont met zijn onderzoek aan dat het gebruik van extreem geweld niet systematisch was, maar wel veel vaker voorkwam dan overheid en historici tot nu toe aannamen en toegaven.

Een kritische terugblik op het eigen militair optreden is belangrijk

Kenner van herinneringsliteratuur van Indië-veteranen en eerder verschenen studies zullen niet helemaal verrast zijn door de conclusies van Rémy Limpach. Vermoedelijk zullen ook veel Indië-veteranen – ongeacht of ze nu zelf wel of niet bij extreem geweld betrokken waren – het beeld dat Limpach schetst van de inzet en strijd in het voormalige Nederlands-Indië herkennen. Het is inmiddels algemeen bekend dat de dekolonisatie van Indië een keiharde guerrillastrijd was,

waarin tal van Indonesische milities behalve de Nederlanders ook nog eens elkaar en de eigen bevolkingsgroep te lijf gingen.

Alle partijen hebben zich in die jaren schuldig gemaakt aan extreem geweld. En wij vermoeden al veel langer – juist door de boeken, herinneringen en verhalen van de Indië-veteranen zelf – dat het gebruik van extreem geweld ook aan Nederlandse zijde veel vaker is voorgekomen dan tot nu toe officieel werd onderkend. Bij sommige eenheden was dit zelfs schering en inslag. Echter, aan de andere kant bleef dit bij een aantal eenheden te velde bleef het wel degelijk beperkt tot incidenten.

Limpach benadrukt niet voor niets in zijn boek dat de conclusie dat het extreme geweld structureel van aars was, beslist niet impliceert dat de meerderheid van de militairen erbij betrokken waren.

Volgens hem heeft de meerderheid van de veteranen zich niet schuldig gemaakt aan het toepassen van extreem geweld.

In Limpachs boek komen verder ook de oorzaken van de gewelddadigheden genuanceerd aan bod. En die lagen vaak buiten de eigen invloedssfeer van de individuele militair. En denk verder ook eens aan de gebrekkige opleidingen en uitrustingen, het gebrek aan inlichtingen en het soms desastreuze effect van jarenlange uitputtende inzet op moreel en discipline. Denk ook aan een overambitieuze legerleiding, die de "vijand" zwaar onderschatte, in combinatie met troepentekorten.

Dergelijke factoren zijn natuurlijk nooit een excuus voor het plegen van regelrechte oorlogsmisdaden

maar hebben het gebruik van extreem geweld onmiskenbaar in de hand gewerkt. Ik denk ook dat Limpachs boek zodoende ook tot meer begrip kan leiden voor de onmogelijke situatie, waarin veel Indië-gangers destijds terecht kwamen.

Een kritische terugblik op de gebeurtenissen is altijd belangrijk. We mogen nooit de ogen sluiten voor zaken die verkeerd zijn gegaan. Juist door te benoemen waar militairen ver over de schreef zijn gegaan, krijg je oog voor het feit dat zoveel militairen zich in ongelooflijk moeilijke omstandigheden en ondanks grote risico's zich wél militair correct hebben gedragen. Een kritische terugblik hoeft de waardering voor de Indië veteranen als groep dus beslist niet in de weg te staan. En dat doet het ook niet.

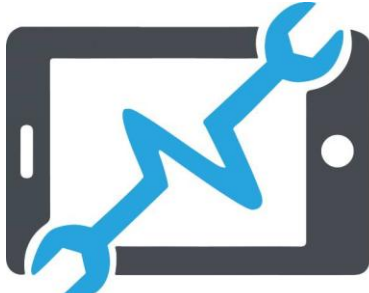
Jaarlijks blijkt dat weer tijdens de Nationale Veteranendag en uit de publieke opiniecijfers. Hopelijk blijven een eerlijke en kritische terugblik, oog voor de omstandigheden waaronder de Indië-gangers moesten dienen en de waardering voor hun inzet en offers hand in hand gaan.

Martin Elands, hoofd Kennis- en Onderzoekscentrum Veteraneninstituut.

Help NICC Magazine dit jaar aan de 10.000 abonnees

Verras uw familielid, vriend, kennis of collega met een GRATIS ABONNEMENT

info@indisch-centrum-den Haag.nl

SHOPDEN
BORCA ONLINE

Borca Computer Online Service
Weimarstraat 39
2562 GP Den Haag
070-364 2806
www.borca-online.nl

'Weg met de onschuld van de VOC'

Interview met Prof. Remco Raben

Door: Dirk Wolthekker

De commissie Diversiteit van de faculteit Geesteswetenschappen van de UvA (Universiteit van Amsterdam) heeft gesproken en geconcludeerd dat de verbeelding van de koloniale geschiedenis aan de UvA niet meer van deze tijd is. 'Dat klopt,' zegt hoogleraar Remco Raben. 'Onze wetenschappelijke wereld is zich niet goed bewust van de wortels van onze eigen wereldvisie.'

Wat moeten we aan met de bewindhebberszaal van het Oost-

Indisch Huis, de zaal waar de directie van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC), de Heren XVII, ooit zetelde. In het pand zetelt nu de Faculteit der Geesteswetenschappen. Er wordt geregeld vergaderd in de voor-malige bewindhebberszaal met koloniale platen aan de wand. 'De Heeren XVII-kamer wordt zonder verdere problematisering van de koloniale geschiedenis gebruikt en dat is pijnlijk,' schrijft de commissie Diversiteit in haar eindverslag.

Remco Raben, bijzonder hoogleraar koloniale en postkoloniale literatuur- en cultuurgeschiedenis, vindt dat er in ieder geval over gesproken moet worden. 'Het Oost-Indisch Huis wekt nu een onschuldige en gedepolitiseerde indruk, maar het pand en in het bijzonder de bewindhebberszaal, heeft een beladen geschiedenis. Die moet je niet wegpoetsen, maar juist benoemen. Het Oost-Indisch Huis was het epicentrum van een handelsimperium waar veel geld werd verdiend, maar

De Heren XVII-kamer van het Oost-Indisch Huis

Het schitterend gerestaureerde Oost-Indisch Huis

waarmee ook de slavernij en de uitbuiting gemoeid waren.'

Wat nu? Moet de UvA de bewindhebberszaal ontdoen van de koloniale erfenis?

'Dat zou ik niet zeggen. We moeten niet als een stel iconoclasten alle beelden uit de koloniale geschiedenis omver willen trekken. Die geschiedenis hoeven we niet te ontkennen, maar je moet wel wat doen met historische relictten die een symbolische waarde krijgen, zeker wanneer die voor sommigen ongemakkelijk of kwetsend is. En dat gebeurt niet.'

Dat gebeurt toch niet met opzet?

'Er zit veel automatisme in de manier waarop wij onze geschiedenis presenteren. Daar moeten we nu echt aan gaan werken. Er wonen hier heel erg veel mensen van Surinaamse, Antilliaanse en Indonesische

afkomst. Die herkennen zich niet in onze presentatie van de geschiedenis en kunnen zich daardoor gemakkelijk buiten-gesloten voelen. Dat is precies de discussie die we momenteel voeren.'

Moet het Oost-Indisch Huis een andere naam krijgen?

'Ehhhh, daar moet ik eens goed over nadenken.' Een lange stilte volgt. 'Ik denk het niet. Het Oost-Indisch Huis was een bestuursgebouw, er waren geen martelkamers of zo. Maar je moet wel veel explicieter maken wat daar gebeurde. Weg met de onschuld van de VOC en maak het pand en de bestuurskamer zichtbaar en bruikbaar voor bijvoorbeeld debatten over kolonialisme.'

Hoe staat het met het wetenschappelijk discours rond kolonialisme?

'Onze wetenschappelijke wereld is zich niet goed genoeg bewust van

de wortels van onze wereldvisie. Daar zitten heel veel koloniale kanten aan. Dat zie je ook terug in het geschiedenisonderwijs: dat wordt als erg wit, erg mannelijk en erg eurocentrisch gepresenteerd. Het is onze intellectuele verplichting om buiten de leidende kaders te denken. De UvA wil toch een rebelse universiteit zijn? Dan zou ik denken: zoek die spanning eens op.'

Dat zegt u als blanke man van middelbare leeftijd.

'Dat klopt. Ik kan er niet veel aan doen, maar daardoor wordt opnieuw de indruk gewekt dat er wordt gepraat over, maar zonder de mensen die het sterkst zijn geraakt door de koloniale geschiedenis. Ik ben onderdeel van het probleem.'

Bron: FOLIA, Nieuws van de UvA – Faculteit Geesteswetenschappen, Commissie Diversiteit.

Minister Koenders zet deur naar nieuw Indië-onderzoek op een kier

Door: Rael du Pré

Voor het eerst zet het Kabinet bij monde van Minister Koenders van Buitenlandse Zaken de deur toch op een kier naar een nieuw onderzoek inzake de uitwassen van het Nederlandse militaire optreden in voormalig Nederlands-

Indië. Koenders "sluit geen enkele optie uit". Dit naar aanleiding van het verschenen boek van Rémy Limpach "De brandende kampongs van generaal Spoor". Limpachs tussentijdse bevindingen leidden al eerder tot het stellen van

vragen in de Tweede Kamer. D66 en SP willen een breed en allesomvattend onderzoek, maar Premier Rutte wilde daar tot nu toe niet op reageren. Nu Limpachs boek verschenen is, benadrukt minister Koenders dat "het

Kabinet snel, maar zorgvuldig zal reageren. Het is een gevoelige periode, waarin van veel kanten geweld is gebruikt. Als we andere landen aanspreken op hun geschiedenis, moeten we zelf er ook goed mee omgaan. Daarom moet er een zorgvuldige reactie komen”.

Ook minister Hennis van Defensie zegt “dat het Kabinet niet voor het verleden zal weglopen”. Wel voegt zij eraan toe dat ook volgens Limpach het merendeel van de Nederlandse militairen niet bij extreem geweld betrokken was. Tijdens de onafhankelijkheids-oorlog van Indonesië kwamen

naar grove schattingen honderdduizend Indonesiërs en ruim vijftienduizend Nederlanders om het leven.

Japan capituleerde, maar wij wilden Indië blijven bezetten

Door: Marjolein van Pagee

Het niet helder benoemen van de koloniale context waarin WOII in Nederlands-Indië plaatshad, zet de onwetende Nederlander op het verkeerde been, betoogt Marjolein van Pagee.

Over het Nederlands kolonialisme in Nederlands-Indië is altijd veel gezwezen, toch vindt er sinds de jaren tachtig in Den Haag een jaarlijkse Indië-herdenking plaats. Wat de ‘Jappen’ nu met het Nederlands kolonialisme te maken hebben is voor de gemiddelde Nederlander lang niet altijd duidelijk. Kort door de bocht gaat de Indië-herdenking vooral over slachtofferschap. Terwijl het Nederlands kolonialisme in zijn geheel en met name de zogenoemde ‘politieacties’ aan daderschap refereert. Ondanks het verschil in beleving hebben deze twee zomerdagen met elkaar gemeen dat beiden nauwelijks bekend zijn.

Op 11 augustus vroeg columnist Zihni Özdil zich in NRC Handelsblad af wie hier in Nederland de heilige huisjes – wat betreft de nationale geschiedschrijving – omver durft te werpen. Hij nam het voortouw door de toenmalig minister van Oorlog voor oorlogsmisdadiger uit te maken. Bij deze durf ik het aan om een ander heilig huisje aan te wijzen. Dat is die van het slachtofferschap, in plaats van daderschap, dat hier in Nederland

Foto: Three Lions / Getty Images

nationaal herdacht wordt als het om Nederlands-Indië gaat.

De Stichting Herdenking 15 augustus 1945 herdenkt het einde van de WOII. Later dan het moederland werd de Nederlandse kolonie in Azië niet op 5 mei maar op 15 augustus bevrijd van de Japanse overheersing. Door de capitulatie kwamen de Indische Nederlanders en Indo-Europeanen weer op vrije voeten te staan na jarenlang geïnterneerd te zijn geweest.

Diezelfde capitulatie zette veel Indonesiërs er toe aan om op 17 augustus de onafhankelijkheid uit te roepen. Tegen de zin van Nederland, die eerst met hulp van de Britten, het koloniaal gezag weer probeerde te herstellen.

Grootste militair project van Nederland

Terwijl Rotterdam nog in puin lag werden meer dan honderd-

duizend militairen ingezet om het Aziatische eilandrijk opnieuw onder de duim te krijgen. Een koloniale oorlog die onder druk van de Verenigde Naties hier eufemistisch ‘politieacties’ heet. Pas in 1949 en tegen een afkoopsom van 4,5 miljard gulden werd Indonesië vrijheid gegund.

In de regel heeft de Indische gemeenschap minder affiniteit met Indonesische slachtoffers van Nederlandse oorlogsmisdaden. Deze groep voelt zich vooral miskend in het leed dat de Japanners hen tussen 1942 en 1945 hadden aangedaan.

Daarnaast voelen zij zich in de kou gezet door de Nederlandse regering en de kille ontvangst nadien. Daarom draait het dus tijdens de herdenking vooral om het slachtofferschap en wordt er zo min mogelijk gesproken over de koloniale context waarin de ellende plaatshad. Het probleem is dat de Japanse bezetting van Nederlands-Indië geen eiland in de tijd is. Door het niet benoemen van de koloniale context waarin deze ellende plaatshad, wordt de onwetende Nederlander op het verkeerde been gezet. Niet

Nederland maar Japan komt tijdens deze herdenking als agressor uit de bus. Alsof het Nederlandse daderschap in Nederlands-Indië alleen voorbe-

houden is aan de Indië-veteranen die tussen 1945 en 1949 naar Indië werden gestuurd.

Maar wie vertelt er op 15 augustus in Den Haag dat Nederlands-Indië als geheel een koloniaal project was waarbij de inwoners van het grote eilandenrijk al eeuwen onderdrukt werden? Een koloniaal project dat door de Japanse inval alleen is onderbroken om na de capitulatie weer opnieuw voortgezet te worden. Wie legt de onwetende Nederlander uit op welke manier 15 augustus niet het einde maar een voortzetting betekende van militair geweld? Hoe diezelfde slachtoffers in daders konden veranderen?

Het Indië-monument is „het symbool van strijd tegen onderdrukking en terreur” zo staat in steen gebeiteld. Dit slaat niet op de Nederlandse maar op de Japanse terreur. Sinds 1980 wordt in Den Haag jaarlijks een herdenking georganiseerd om

de bekendheid rondom het slachtofferschap te vergroten. Vorig jaar waren koning Willem-Alexander en minister-president Rutte als hooggeplaatste gasten aanwezig. Maar of zij ook kransen zouden leggen als er Indonesische oorlogsslachtoffers bij aanwezig zouden zijn? Natuurlijk is een herdenking altijd selectief, je kunt niet het leed van de hele wereld herdenken, maar hier is meer aan de hand.

Als het gaat om Nederlandse oorlogsmisdaden in Indonesië zegt Rutte consequent dat hij niet in het verleden wil blijven hangen, hij wil vooruit de toekomst in. In 2013 weigerde hij om tijdens zijn bezoek de juridisch afgedwongen excuses aan Indonesische weduwen over te brengen. Dat moest een maand voorafgaand aan zijn bezoek door de ambassadeur gedaan worden. Op 15 augustus is hij opvallend genoeg wel bereid om het

verleden te herdenken. Zolang de koloniale context en het Nederlands daderschap maar niet de boventoon voert.

Sinds de rechtszaken tegen de Nederlandse Staat duiken heel regelmatig verhalen op over oorlogsmisdaden in Indonesië. De slachtoffers daarvan worden niet herdacht tijdens de Indië-herdenking in Den Haag. Alsof de Nederlandse oorlogsmisdaden in een totaal anders universum plaatsvonden dan de ellende die door het Indië-monument in Den Haag herdacht wordt.

17 augustus 1945: Indonesische Onafhankelijkheidsproclamatie.

Er heerste hongersnood en er was een gebrek aan kleding

Je hoort het vaak: oorlog is niet zwart-wit, het is niet simpelweg de goeden tegenover de kwaden. Maar voordat Nederland toe is aan nuanceren moet eerst het historisch kader helemaal rechtgezet worden. De boodschap van: wat hebben wij daar geleden en wat waren de Japanners en Indonesiërs wreed, kan niet gehandhaafd worden zolang dit slachtofferschap niet geplaatst wordt in het kader van Nederlands kolonialisme. In een land dat lijdt aan het braafste-jongetje-van-de-klas-syndroom is het gevaarlijk om in nationale herdenkingen over die periode voornamelijk stil te staan bij het Nederlands slachtofferschap. Hoewel het juist is dat het Indisch leed net zo goed niet tot de algemene geschiedschrijving is doorgedrongen, heeft de focus op het lijden de nationale

blik op deze periode ook vertroebeld.

Elk leed is het vertellen waard, nuance is nodig, maar niet zonder dat het nationale zelfbeeld bijgesteld wordt. Daarvoor moeten heilige huisjes omver, pijnlijke verbanden gelegd. Rutte gaat in november weer naar Indonesië, het lijkt er niet op dat hij van plan is om daar bij het verleden stil te staan, zoals hij dat wel doet bij het Indië-monument in Den Haag.

In een poging om 15 en 17 augustus nader tot elkaar te brengen wil ik meneer Oesnan uit Banyuwangi herdenken. Want ook Indonesiërs hebben geleden onder de Japanse bezetting. Er heerste hongersnood, er was gebrek aan kleding. Oesnan herinnert zich dat ze alleen nog vodden en jute zakken hadden om aan te trekken. Ook zij zijn blij met de Japanse capitulatie. Wanneer Soekarno op 17 augustus 1945 de onafhankelijkheid uitroept, meldt hij zich met zijn vrienden bij het Indonesische verzet om tegen de Nederlanders te vechten. Op 21 juli 1947 landt het KNIL-bataljon Gajah Merah vanuit Bali op het strand van Banyuwangi. De overmacht is veel te sterk, veel van zijn maten vinden de dood tijdens de aanval.

Als een van de weinige overlevenden wordt hij meteen gevangen gezet en vervolgens door een KNIL-soldaat met stroom gemarteld. Elektroden worden aan zijn genitaliën vastgemaakt om hem met elektrische stroom tot bekentenissen te dwingen. Juist op dat moment komt er een hogere in rang binnen, ene Van der Meer. Mogelijk heeft deze man medelijden, want hij geeft meteen opdracht om het martelen te staken en gebiedt Oesnan met hem mee te gaan. Hij geeft Oesnan een Gajah Merah-uniform en maakt hem tot zijn assistent. Desalniettemin treffen Oesnans maten een triester lot: ze worden

geëxecuteerd. Hij heeft ze nooit meer gezien.

Ook dat is Nederlandse geschiedschrijving. Deze is inderdaad niet zwart-wit, maar kan niet om het koloniale karakter heen.

Dit artikel is eerder geplaatst in NRC-Handelsblad

Marjolein van Pagee is publicist en documentair fotograaf. Ze reist regelmatig naar Indonesië en woonde een half jaar in Surabaya.

Sinds 2010 werkt zij aan het foto-interviewproject Kembang Kuning (Gele Bloem) waarvoor ze zowel Nederlandse als ook Indonesische getuigen interviewt over de periode 1945-1949.

zoekt donateurs

Het Indisch Platform behartigt de belangen van de Indische gemeenschap bij de Nederlandse overheid.

Stichting Het Indisch Platform - Postbus 85564 - 2508 CG Den Haag

‘Like’ ons op facebook: <https://www.facebook.com/Stichting-Het-Indisch-Platform>

Het Indisch Platform heeft de ANBI-status en dus is uw donatie een aftrekpost bij uw belastingaangifte

Afscheid Frans Leidelmeijer van ‘Tussen Kunst en Kitsch’

Frans Leidelmeijer (74) is na 26 jaar gestopt als expert bij *Tussen kunst en kitsch*. Woensdag 12 oktober was zijn allerlaatste uitzending. “Ik durf wel te zeggen dat ik Nederlandse art nouveau en art deco zowel nationaal als internationaal een plaats heb gegeven.”

Ik word 75 volgend jaar, een mooi moment om afscheid te nemen en het stokje aan een nieuwe generatie over te dragen”, vertelt Frans Leidelmeijer in zijn fraaie Amsterdamse appartement. Toch was het een vreemde gewaarwording, die laatste opnamedag afgelopen mei in Oostende. “Ik hoopte natuurlijk wel dat er een bijzonder voorwerp langs zou komen dat ik aan tafel bij Frits (Sissing) kon laten zien. Gelukkig gebeurde dat: een tafeltje van de Italiaanse ontwerper Carlo Bugatti. Nadat ik daar wat over had verteld, maakte Frits bekend dat het mijn laatste uitzending was. Iedereen in het publiek reageerde vol ongelof.

Bos bloemen

Ik kreeg een bos bloemen en heb voor de camera een dankwoord uitgesproken. ‘s Avonds hebben we met de hele ploeg gedineerd. Daarna was er een dj en hebben we heerlijk gedanst. Tussendoor

waren er afscheidsspeeches en hilarische sketches. Ja, mijn collega’s en de AVRO hebben echt hun best gedaan. Het was een mooi afscheid.”

Een begrip in de kunstwereld

Met het vertrek van Leidelmeijer – zijn opvolger is Rob Driessen – verliest Tussen kunst en kitsch een begrip binnen de Nederlandse kunstwereld. De in Indonesië - geboren kunsthandelaar begon zijn carrière in 1971, toen hij samen met zijn (in 1989 overleden) partner Daan van der Clingel aan de Amsterdamse Spiegelgracht een winkel met speelgoed en buitenlandse art nouveau- en art deco-kunstvoorwerpen opende. “Objecten uit die stijlperiodes werden destijds door de burgerij verguisd, omdat ze als kitsch werden gezien. Maar ik hoorde tot de groep mensen die ze prachtig vond, juist daarom. Daardoor had je het gevoel dat je

Frans Leidelmeijer was overal een graag geziene gast. Hier een onderonsje met Ellen Derksen en Lilian Ducelle tijdens een boekpresentatie.

tot de avant garde behoorde en een betere smaak had dan al die doorsnee mensen, die het traditionele antiek mooi vonden. Bovendien kon je die voorwerpen voor weinig geld op rommelmarkten en in tweedehandswinkels kopen. Dat was voor mij ook de kick. Maar belangrijker nog: de stilering van vooral de Jugendstil sprak mij enorm aan."

Lintje

Als kunsthandelaar reisde Frans Leidelmeijer de wereld rond om Nederlandse art nouveau en art deco aan de man te brengen. Hij stond op (internationale) kunstbeurzen en verkocht tal van voorwerpen aan musea als het Centre Pompidou in Parijs, het Londense Victoria & Albert Museum en diverse Amerikaanse musea. Toen in 1996 zijn winkel 25 jaar bestond, mocht hij in het Stedelijk Museum stijlkamers inrichten met meubels en voorwerpen uit de periode 1900-1940.

"Zonder twijfel een van de hoogtepunten uit mijn carrière." Leidelmeijer was, zo is wel - gebleken, zijn tijd ver vooruit. "Meubels en voorwerpen waar deftige mensen veertig jaar geleden hun neus voor ophaalden, brengen tegenwoordig vaak wel tienduizend euro op. Ja, ik durf wel te zeggen dat ik Nederlandse art nouveau en art deco zowel nationaal als internationaal een plaats heb gegeven." Voor die verdiensten kreeg hij in 1998 een lintje. "Een enorme eer."

Cees van Drongelen

De toenemende populariteit van de Nederlandse toegepaste kunst bracht Leidelmeijer in 1990 bij Tussen kunst en kitsch. "De redactie kreeg steeds vaker brieven van kijkers met het verzoek om een expert op het

gebied van art nouveau en art deco, want dat werd nooit behandeld. De toenmalige presentator Cees van Drongelen is bij de experts gaan polsen of zij iemand wisten, waarop zij massaal mijn naam riepen. Voordat mijn partner aan een ongeneeslijke ziekte overleed, zei hij: 'Als Tussen kunst en kitsch je vraagt, doe je het wel hè.' Dus ik heb na enig aarzelen ja gezegd." Bloednerveus was hij die eerste opnamedag. "Ik had van tevoren natuurlijk wel veel naar het programma gekeken en uitgebreid bestudeerd hoe die experts het deden. Ik werd meteen voor de leeuwen gegooid. Na afloop zei Cees tegen mij: 'Veel blijven - oefenen, dan komt het vanzelf goed.' Het heeft een jaar geduurd voordat ik er op mijn gemak zat, al is er altijd wel een zekere spanning gebleven."

Een bos bloemen en applaus bij TV-afscheid van Frans Leidelmeijer

Ondeugende dingen

Hij vond het best spannend, die opnamedagen. "Van elf tot vijf uur 's middags zit je aan je desk, zonder onderbrekingen. Bij mij stonden er vaak lange rijen, ook omdat ik affiches en speelgoed erbij deed. Op een gegeven moment werd het zo druk, dat ik om een assistent heb gevraagd."

Soms was het ook afzien. "Stond er weer iemand bij je met een doosje dominostenen die niet van ivoor bleken te zijn. Maar als er dan ineens een juweeltje uit een

plastic tasje tevoorschijn kwam, was mijn dag weer goed. Ik werd ook vaak een beetje melig aan het eind van de middag, waardoor ik wel eens ondeugende dingen tegen de bezoekers zei. Mijn assistent schopte me dan tegen mijn benen, maar die mensen reageerden altijd positief."

Rietveld

Terugkijkend zijn het vooral de waardevolle vondsten die hem het meest zijn bijgebleven, met als absoluut hoogtepunt in 2001 de wereldberoemde stokkenstoel van Rietveld. "De eigenares had het voor 25 gulden ergens op een rommelmarkt gekocht. Het was zwaar mishandeld: de stoel was helemaal zwart geverfd en dertig centimeter ingekort. Maar ik herkende er meteen het Rietveld-icoon in. Na renovatie bleek het 63.500 euro waard."

Tussen kunst en kitsch missen

Door het programma werd Frans een bekende verschijning. "Ik word regelmatig aangesproken én aangestaard. Ik vind het juist leuk als ik word herkend, want het is toch een bevestiging van je populariteit. Bovendien krijg ik altijd positieve reacties. Het mooiste compliment is als mensen zeggen: 'Ik vond Jugendstil altijd spuuglelijk, maar door u ben ik het gaan waarderen.' Daar doe je het toch voor. Natuurlijk zal hij Tussen kunst en kitsch best gaan missen. "Maar het leven gaat verder en het was maar een facet in mijn leven. Zo heb ik net een interessant essay geschreven voor de catalogus van The Wolfsonian Museum in Miami, sinds 1966 een vaste klant, dat in november een tentoonstelling organiseert met Nederlandse toegepaste kunst. Er valt nog genoeg te doen."

Specerijentuin in Taman Indonesia

Tijdens de afgelopen Pasar Makanan in Dierenpark Taman Indonesia is de aftrap gegeven voor een heel bijzonder project, een tropische specerijenkas. Samen met bezoekers, vrienden en sympathisanten willen Marlisa en Diederik Wareman dit bijzondere project realiseren via crowdfunding. Hun slogan luidt: "Plant een zaadje en laat de tropische specerijentuin groeien".

In Taman Indonesia vind je allerlei dieren uit Indonesië. Prachtige tropische vogels, maar ook kleine zoogdieren, reptielen. Zo zie je er schitterend gekleurde papegaaien, Loewaks, marters en Aziatische otters.

Taman Indonesia is een familie-bedrijf, dat ooit begonnen is als theetuin. Vervolgens kwam er een vogelpark en inmiddels is het uitgegroeid tot een themadierenpark. Stukje bij beetje hebben Marlisa en Diederik het opgebouwd en uitgebreid tot wat het nu is. Nu willen ze graag nog een stukje verder gaan. Door middel van een kassencomplex waar tal van Indonesische kruiden en specerijen gekweekt worden, willen ze de sfeer van Indonesië

ook via de geuren en kleuren tot zijn recht laten komen. Het park is slechts zeven maanden per jaar geopend. De specerijen-kas moet daar verandering in brengen.

Marlisa en Diederik Wareman

In de kas willen Taman Indonesia diverse kruiden en specerijen tonen die vanaf de vroege VOC tijd naar Nederland werden gebracht. Hiertoe behoren onder andere: koffie, thee, kruidnagel, peper, cacao en nog veel meer. Daarnaast moet er ook ruimte komen voor de in Nederland wat minder bekende kruiden, zoals sereh, kemangi, djeruk perut, maar ook diverse fruitsoorten, zoals pisang, papaya en mango. Alle kruiden en specerijen worden weer verwerkt in de keuken van het altijd drukke restaurant van Taman Indonesia, zodat de cirkel van duurzaamheid weer rond is.

Taman betekent 'tuin'. Daarom dat deze tropische kas zo belangrijk is om het 'Indonesië-plaatje' rond te maken. Al twee keer is Taman Indonesia uitgeroepen tot 'Leukste uitje van Overijssel', waarbij de prestigieuze prijs van de ANWB met de nodige ceremonie is uitgereikt. Elk jaar groeit het bezoekersaantal en probeert men met een klein budget van de entreegelden zoveel mogelijk facetten aan de bezoekers laten zien. Het park is niet afhankelijk van overheids-gelden en Marlisa en Diederik runnen het helemaal zelfstandig.

De Crowdfundactie is al mogelijk vanaf € 25,00, waardoor je een symbolisch zaadje plant in de specerijentuin. Voor bedrijven is het mogelijk om een eigen pisang- of papayaboom te adopteren.

Ga voor donaties naar:

<https://crowdaboutnow.nl/campagnes/taman-indonesia>.

Lees er alles over op de website: www.taman-indonesia.nl, of op: <https://www.facebook.com/DierenparkTamanIndonesia/reviews/>

5000 Kamptekeningen uit Nederlands-Indië

In "Het Geheugen Van Nederland" van het Nationaal Archief bevinden zich bijna 5000 tekeningen, gemaakt door gevangenen in de Japanse concentratiekampen in voormalig Nederlands-Indië.

De tekeningen staan op 247 pagina's en bevatten 20 afbeeldingen per pagina. Hieronder vindt u de LINK naar deze kamptekeningen op de website van Het Nationaal Archief. (Ctrl+click).

<http://www.geheugenvannederland.nl/?/nl/zoekresultaten/pagina/1/Kamptekeningen%20Nederland%20Indi%C3%AB/%28cql.serverChoice%20all%20Kamptekeningen%20%20AND%20Nederlands%20%20AND%20Indi%C3%AB%29/&colcount=0&wst=Kamptekeningen%20Nederlands%20Indië>

Reparatie van iPhone, iPad en Android. Snel, vakkundig en redelijk geprijsd.
Klik [hier](#) voor de aanbieding. Borca-Online / ShopDen webshop

Borca **Online**
Computer **Service**

Weimarstraat 39
2562 GP Den Haag
070-364 2806
www.borca-online.nl

Korte berichten

Fotowedstrijd Europalia Indonesia

Als voorproefje van Europalia Indonesia, een groot kunst festival dat in oktober 2017 gehouden zal worden, nodigt Europalia iedereen uit om mee te doen aan een online fotowedstrijd. Reizigers, amateur of beroepsfotografen, liefhebbers van Indonesië, iedereen kan meedoen.

Deel uw mooiste foto's van Indonesië en stel samen met ons een virtuele tentoonstelling samen. Maar daarmee kans op 2 vliegtickets Brussel-Bali (retour) of een VIP dag voor 2 personen tijdens het festival Europalia Indonesia. U kunt meedoen via facebook, twitter of instagram. Indien u voor twitter kiest, moet u ons eerst volgen zodat wij contact met u kunnen maken: (Link) twitter.com/Europalia2017

Uw deelname dient overeen te stemmen met één van de thema's die op dat moment gelden. Het eerste thema is: ZEEËN EN OCEANEN. Tijdens de gehele duur van de wedstrijd mogen 1 tot maximaal 5 foto's per thema worden ingestuurd. Vergeet niet bij iedere foto de volgende INFO mee te sturen:

#EuropaliaPhotoIndonesia,
Naam van het gekozen thema
En uw copyright

Iedere maand selecteert Europalia de beste foto's en publiceert deze in de virtuele tentoonstelling. Het **wedstrijdreglement** vindt u op: http://europalia.eu/files/pdf/Reglement-Wedstrijdreglement-Contest_rules.pdf

Nadere informatie vindt u op: <http://www.europalia.eu>.
E-mail: info@europalia.eu.

Grote handtekeningen- actie ICM tijdens Pasar Malam Rijswijk

ICM Indische Internetkrant zal tijdens de Pasar Malam Rijswijk handtekeningen verzamelen ten behoeve van de petitie **Traktaat van Wassenaar 1966**.

Het traktaat van Wassenaar werd in 1966 ondertekend door de regeringen van Nederland en Indonesië. Hiermee bekrachtigden beide landen de overdracht van een bedrag van 689 miljoen gulden door Indonesië aan Nederland, ten behoeve van de Nederlandse staatsburgers die ten tijde van de repatriëring van 1947 tot 1962 hun huis, have en goed in Indonesië moesten achterlaten.

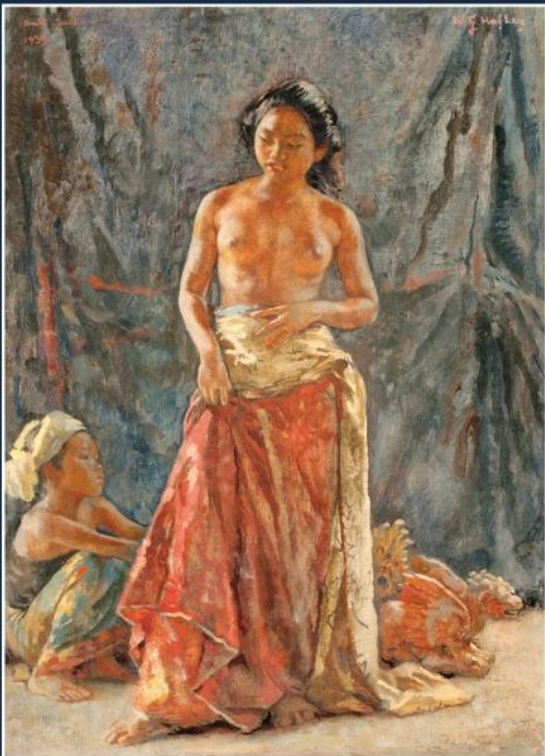

De Nederlandse regering heeft dit bedrag echter nooit aan de rechthebbers uitbetaald. Middels deze actie en juridische stappen via het Indonesische advocatenkantoor 'Yara & Yara' die tegen de Nederlandse staat zullen worden gezet wil het actiecomité het recht weer laten zegevieren en om uitbetaling te eisen. Het bedrag is inmiddels door inflatie en rente op rente uitgegroeid tot een aanzienlijk kapitaal. Bezoekt u dus tijdens de Pasar Malam Rijswijk de stand van ICM: **5 en 6 november**

ZEEUWS VEILINGHUIS

GEVRAAGD:
INDISCHE SCHILDERIJEN

W. G. Hofker (1902-1981)
Hamerprijs: € 600.000,-

Herengracht 74, 4331 PX Middelburg
Tel. 0118 - 650 680

WWW.ZEEUWSVEILINGHUIS.NL

(advertentie)

PASAR MALAM RIJSWIJK

Oriëntaalse markt – Lekker eten
Spetterende optredens

5 & 6 november

za. 12:00 - 22:00 uur | zo. 12:00 - 20:00 uur

Xanur

Resett

Ben Heart

Bali Ayu Budaya

Dansgroep Orchidee

Riem de Wolff

DE BROODFABRIEK RIJSWIJK | 070 307 59 00

PASARMALAMRIJSWIJK.NL

(advertentie)

Kortingsbon op pagina 33

Hier had uw advertentie kunnen staan

Vraag vrijblijvend onze advertentietarieven aan

info@indisch-centrum-den Haag.nl

Wat zeggen de sterren in April 2016

Ram 22 mrt–20 apr

Jij maakt deze maand erg gemakkelijk contact met anderen. Je ondervindt weinig of geen weerstand in de ideeën die je wilt overbrengen. Een uitstekende periode dus om afspraken te maken en te zorgen dat je een lijn kunt uitstippelen die je bij jouw doelen brengt. Maar pas wel op. Bij het nastreven van je doelen, zul je continu moeten luisteren naar jezelf en moeten terugkeren naar jezelf om er voor te zorgen dat je dat blijft doen, wat je echt wilt doen.

Stier 21 apr–21 mei

Jij strooit wel erg veel met complimenten deze periode. Je hebt zin om te flirten en dat doe je dan ook. Een terrasje pikken en dan maar zien wat er allemaal gebeurt. Andere mensen kunnen jou ook gemakkelijk versieren, het komt zeker niet allemaal van één kant. Heb je een relatie neem dan je partner mee. Je zult zien dat je ook samen heel erg van anderen kunt genieten. Er zal een wereld voor jullie open gaan.

Tweeling 22 mei–21 jun

Ook deze maand weer volop romantiek en veel vriendschappen. Waarschijnlijk zullen jouw vriendschappen zich deze maand verdiepen. Je bent immers niet iemand die van oppervlakkigheden houdt. Als jij je aan iemand geeft, dan doe je dat met hart en ziel en dus is het voor jou van belang om, zeker met je geliefde, een diepgaande relatie te creëren en te onderhouden. Kies de juiste mensen die ook tijd in jou willen investeren. Want echt, zoals jij je vrienden behandelt, dat doet lang niet iedereen.

Kreeft 22 jun–22 jul

Je carrière is belangrijk voor je en je bent daarom ook succesvol. Het is zelfs zo dat jij deze maand bijna geen moeite hoeft te doen om succesvol te zijn. Het lijkt wel of men jou opzoekt, of de carrière-mogelijkheden jou opzoeken. Je hebt een uitstraling die past bij je succes, je kleedt je naar jouw succes en je hebt een charismatische uitstraling. Je bent een succesmagneet. Maak gebruik van deze kansen om je bedrijf of carrière op te bouwen. In de liefde gaat het min of meer hetzelfde

Leeuw 23 jul–23 aug

Deze maand staat zeker in het teken van plezier maken, vooral op sensueel gebied. Je zorgt ervoor dat je krijgt wat je wilt. In de liefde gaat het steeds beter. Je hoeft er zelf weinig aan te doen, het lijkt allemaal wel vanzelf te gaan. Je partner lijkt erg zijn/haar best te doen om het je naar de zin te maken en ben je single, dan is het gevoel dat iedereen om je heen draait en het je naar de zin wil maken waarschijnlijk nog sterker. Geniet er lekker van.

Maagd 24 aug–23 sep

Ook deze maand ga jij je eigen weg. En je zult merken dat ondanks dat je lekker doet waar jij zin in hebt, dat anderen jou eerder helpen dan tegenwerken. Het rare is dat jij misschien het idee hebt dat je je erg egoïstisch gedraagt en dat iedereen toch precies doet wat jij zegt! Ze proberen het jou eerder nog meer naar de zin te maken en vragen geen dingen die niet bij jou passen. Dat is een belangrijke les, die jou heel gelukkig kan maken.

Weegschaal 24 sep–23 okt

Deze maand is de druk op je sociale leven gelukkig weer helemaal verdwenen. In de liefde verloopt alles zorgeloos en zonder problemen. Je hebt ook weer de rust gevonden om alle indrukken te verwerken en een plekje te geven, zodat je in balans kunt blijven. Je richt je in je sociale leven op plezier maken en je gelukkig voelen. Je partner en jij gaan een ontspannen periode tegemoet. Je doet lekker waar jezelf zin in hebt en past toch op de gevoelens van je dierbaren. En gelijk heb je!

Schorpioen 24 okt–22 nov

Je bent erg creatief en als je daar ook je beroep van hebt gemaakt, krijg je nu een gouden tijd. En je persoonlijke creativiteit is super goed. Dat kan zich overigens op heel veel verschillende manieren uiten. Naast de meer voor de hand liggende uitingen zoals schilderen of beeldhouwen kun je ook denken aan creatieve oplossingen in niet creatieve beroepen of situaties. Hoe dan ook, iedereen is onder de indruk van jouw creatieve oplossingen of werk.

Boogschutter 23 nov–22 dec

Jij komt deze maand heel regelmatig in conflictsituaties terecht. De grote vraag is natuurlijk ligt dat aan jou of aan al die anderen? Wellicht is het zinvol om je dat eens af te vragen. Je weet vast wel van jezelf, dat je wel eens wat koppig aan je mening vast kunt houden. Zoals alles is dit soms een kwaliteit en soms is het gewoon een heel lastige eigenschap. Kijk deze maand eens wat vaker door de ogen van die ander naar de dingen die je bezighouden.

Steenbok 23 dec–20 jan

Je zult deze maand veel meer dan gewoonlijk naar je gevoel luisteren. Je wordt dingen gewaar die je normaal gesproken zou negeren. Je bent dit waarschijnlijk niet gewend van jezelf, je bent immers veel meer iemand die met twee benen op de grond staat. Je weet goed wat je wilt en dat kan de nodige discussies geven, vooral met je geliefde. Maar in de onderhandeling vinden jullie elkaar weer en het zal jullie dichter bij elkaar brengen.

Waterman 21 jan–19 feb

Deze maand zul je jouw creativiteit naar buiten brengen. Je bent ook veel succesvoller met je creativiteit dan anders. Los je problemen in het dagelijks leven op een bijzonder creatieve manier op. Alles kan op dit moment. Er zijn geen beren op jouw weg en je zult dat voor elkaar krijgen, waar jij je zinnen op hebt gezet. Als je datgene doet wat echt bij jou als mens past en bij het doel in je leven, dan kun je rekenen op een succesvolle en gelukkige tijd.

Vissen 20 feb–21 mrt

Jij begint de maand met een carrièrepiek. Je kunt je met een gerust hart op je werk storten en je zult zeer succesvol zijn. Je thuisfront heeft even wat minder aandacht nodig want zij zien in dat ze mee profiteren van jouw succes. Je kunt ook financieel een opkikker verwachten deze maand. Onthoud wel dat je altijd meer geld kunt uitgeven dan je verdient en dan houd je alsnog een gat in je portemonnee over.

Bron: <http://www.astro-share.nl/Maandhoroscoop.333.0.html>.

Recept van de maand

Rendang

Veruit een van de lekkerste gerechten uit de Indische keuken. Een heerlijk rundvleesgerecht met kokosmelk en lekker pedis. Mag bij geen enkele Indische maaltijd ontbreken. We hebben hiervoor een recept gekozen uit de reeks van Roy Dreezens. Een gerecht dat je lekker langzaam moet laten garen, anders smaakt het nergens naar.

Ingrediënten:

1 kilo doorregen runderlappen, 6 sjalotten, 4 tenen knoflook, 2 tl. zout, 3 of 4 rode lomboks, 2 cm gemberwortel, 2,5 cm laos, 1,5 cm koenjitwortel, 3 salamblaadjes, 1 verse dikke serehstengel, 6 kemirnoten, 4 el. olie, 1 liter dikke santen (kokosmelk), 0,5 l. water.

Bereiding:

Snijd het vlees in repen van ca. 2 cm dik en 5 cm lang. Rasp de

laos, gember en koenjit fijn (hakmolentje van staafmixer mag) en hak daarna de knoflook en (even gepofte) kemirnoten mee. Snijd de lomboks in dunne ringetjes (voor iets minder pittig de zaadjes

en zaadlijsten eruit halen). Dan het zout bij deze boemboe en even goed mengen. Hak de sjalotten fijn en meng dit door de boemboe. Verhit olie in een wok of braadpan en fruit hierin de boemboe (niet te heet, anders verbrandt het) gedurende ca. 5

minuten al roerend. Doe nu de sereh erbij (even kneuzen met bijv. een deegrol), samen met de Salamblaadjes. Voeg nu het vlees toe en roer tot het vlees aan alle kanten bruin begint te worden. Doe het water erbij en roer alles goed door. Zet nu de wok of braadpan op de kleinste gaspit en laat gedurende 1,5 uur langzaam en zachtjes sudderen. Roer af en toe. Voeg nu de santen toe en laat ongeveer een uur doorsudderen tot de saus ingedikt is.

Rendang blijft erg lang goed, en laat zich ook goed invriezen in porties. Verhit het wel iedere keer voor consumptie op laag vuur door en door. **Selamat makan.**

Gedicht

Overgang

In het laatste uur van je leven
Ben ik bij je geweest
Om je bij te staan
Je te helpen over te mogen gaan

Het viel je zwaar
Om je Aardse kleed te verlaten
Angsten hielden je tegen
Om je ziel vrij te laten

Ik mocht het schitterende licht zien
En voelde je moeders warme aanwezigheid
In gedachten riep ik je ziel aan
Om je angsten te laten gaan

door: Mary-Jane Sahanaja

Bundel: "Verlossing van de schaamte en de schuld", 2009

Haar aanwezigheid werd sterker
Je ogen gingen plotseling open
Verbazing op je gezicht
Nooit had je hierop durven hopen

Geluidloos vormden jopuiw lippen haar naam
Je zuchtte luid
En liet eindelijk je levensenergie gaan

Ik zag jouw vredig gesloten ogen
En verdriet maakte plaats voor rust
Je hebt jouw plek gevonden
In het eeuwige
Daar heb ik me eindelijk in berust

LIKE onze nieuwe facebookpagina

<https://www.facebook.com/IndischCentrumNICC/>

Heeft u de Indische enquête al ingevuld? Het kost ca. 12 minuten van uw tijd, maar het betekent zo veel voor ons. Ga via onderstaande LINK naar de enquête <http://www.survio.com/survey/d/V2Q6P7Y9H2O8F2Q6L>

Boekbespreking, e-Books, CD & DVD, Presentatie & Signeren

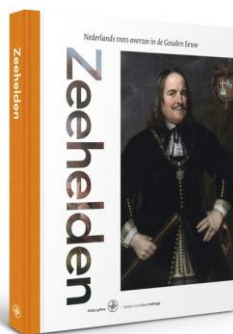
De tegenaanval – Henk Bussemaker en Janet van Klink. De Nederlandse onderzeeër Hr.Ms. O-16 behaalde in de nacht van 11 op 12 december 1941 het eerste belangrijke succes van de geallieerden na de aanval op Pearl Harbor. Op spectaculaire wijze torpedeerde de onderzeeboot vier Japanse troepentransportschepen Commandant Anton Bussemaker (1900-1941) ontving hiervoor postuum de Militaire Willemsorde. Op 15 december 1941 liep het schip op een mijn. Van de bemanning overleefde slechts één man het drama op zee. Al kort na de oorlog inspireerde de O-16 romanschrijvers. De werkelijkheid is echter totaal anders. De nabestaanden Henk Bussemaker en Janet van Klink beschrijven in dit

boek aan de hand van officieel archiefmateriaal en persoonlijke brieven het echte verhaal van de commandant van de legendarische onderzeeër. Ook te bestellen via de website: www.walburgpers.nl Adviesprijs: € 19,95.

Zeehelden – Gerben Graddesz Hellinga. Er zijn in de 17^e eeuw maar weinig perioden geweest waarin de Republiek der Zeven

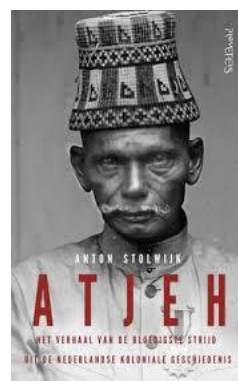
Vereenigde Nederlanden *NIET* in oorlog waren Oorlogen en conflicten met Engeland, Frankrijk

en Duitsland, maar ook de strijd tegen kapersnesten in de West-Indies speelden gedurende de gehele Gouden Eeuw een dominante rol. Wie zeehelden zegt, denkt aan de grote drie: Piet Heyn, Maarten Harpertszn Tromp en Michiel Adriaanszn De Ruyter. In de Gouden Eeuw konden echter enkele tientallen anderen minstens zoveel aanspraak maken op de titel Zeeheld. Hun levens waren vaak net zo boeiend als die van de grote drie.. Soms omdat ze onverbeterlijke strijders waren, zoals Witte de With en Cornelis Tromp; soms omdat ze van adel waren en enkel om die reden tot vlootvoogd gemaakt werden, terwijl ze vaak van varen totaal geen sjoege hadden, laat staan van het leiden van zeeslagen. Ook te bestellen via de website: www.walburgpers.nl Adviesprijs: € 29,95.

Atjeh – Anton Stolwijk. De Atjeh-oorlog (1873-1942) vormt een van de zwartste bladzijden uit de Nederlandse geschiedenis. De strijd tussen de niets ontziende koloniale soldaten en fanatieke

Atjehers kostte in totaal aan zeker 100.000 mensen het leven, onder wie vele duizenden Atjehse vrouwen en kinderen. Anton Stolwijk volgt in dit boek het spoor van de bloedige strijd, niet alleen via vergeelde dagboeken, maar ook bezoekt hij het huidige Atjeh, dat nog steeds blijkt te zijn getekend door de oorlog. Het resultaat is een fascinerend en origineel verhaal, dat geschiedenis en actualiteit journalistiek naadloos en virtuoos combineert. Een van de zichtbare overblijfselen van

de oorlog is een steen in de voortuin van Ibu Irina, een kwartier rijden van het strand, met daarop de tekst: "Hier rusten tien strijders, den heldendood gestorven, den 6. Januari 1874, bij het nemen van de versterking voor de moskee". Adviesprijs: € 19,95.

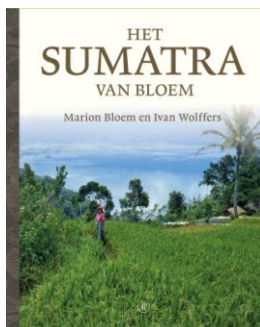
Het uur dat de bergen doorzichtig worden – Wyneke de Geus. In dit boek neemt de schrijver u mee op een reis door haar leven. Ze zag het daglicht in een klein dorpje op Sumatra als dochter van een dokter en zijn vrouw. Geholpen door familie-verhalen, oude brieven, dag-

boeken, persoonlijke herinnering en een stukje fantasie roept De Geus een sfeer op van haar kindertijd in het vooroorlogse Nederlands-Indië, de Japanse bezetting en de internering in een Jappenkamp en daarna de moeizame aanpassing in het kille Nederland. *Adviesprijs: € 19,95.*

Het Sumatra van Bloem – Marion Bloem. Langs de smalle Trans Sumatra Highway reizen Marion Bloem en Ivan Wolffers over het schitterende, op één na grootste eiland ter wereld. Van Atjeh tot waar de pont vertrekt naar Java. Een reis in de tijd – van de koloniale oorlog tot nu – vol herinneringen en verhalen over

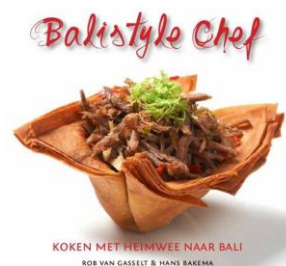
Bloems familie: haar oma werd er tijdens de oorlog in een fort geboren. En later door kettinggangers van fort naar fort gedragen. Haar vader overleefde er als krijgsgevangene op een

Japans schip een Britse torpedo aanslag en verrichtte dwangarbeid aan de Birma-Siam Spoorweg, de Dodenweg. *Adviesprijs: € 27,50.*

Balistyle Chef – Rob van Gasselt. Koken met heimwee naar Bali. Rob van Gasselt en Hans Bakema delen hun passie voor de schoonheid van de "Gordel van Smaragd" en koken. De Balinese keuken met haar vele authentieke gerechten liet steeds

meer geheimen los. Vervolgens creëerden zij hun eigen recepten, Balistijl (dus niet authentiek). Beïnvloed door persoonlijke smaak

en voorkeuren en de lokale verkrijgbaarheid van ingrediënten. De schitterende fotografie en heldere uitleg dwingen de lezer de recepten daadwerkelijk ook uit te proberen. Een onmisbaar kookboek voor iedere keukenfanaat. *Adviesprijs: € 24,50.*

De in deze rubriek besproken boeken, CD's en DVD's zijn verkrijgbaar bij de Internet Boekhandel Van Stockum in Den Haag of bij de erkende boekwinkel, tenzij anders vermeld

VAN STOCKUM
INTERNET BOEKHANDEL
www.vanstockum.nl

PETITIES.nl

PETITIES.nl

Teken de petitie 'Traktaat van Wassenaar 1966' op: <http://uitbetalentvw66.petities.nl/>

CREAPRO
VERTALINGEN
Den Haag

*Vertalingen vanuit en in alle moderne talen
Speciaal: technisch, medisch, juridisch en creatief
Schrijven van uw memoires, brochures en andere teksten*

**SINDS 1989 VERTALERS & GHOSTWRITERS
DIE U ZORGEN UIT HANDEN NEMEN**

Galileïstraat 18 - 2561 TE Den Haag - tel: 070-362 05 89 - 06-83205997
@: creapro@worldonline.nl W: www.creapro.myplaces.nl

VERTAALWERK & GHOSTWRITING

(advertentie)

Just4Kids... voor iedereen van 6 tot 16 jaar

Halloween in Indonesië

Door: Valerie Krul

Het is weer bijna 31 oktober en dus Halloween, of: Hati-Hati, zoals ze het in Indonesië noemen. Want niet alleen in de Verenigde Staten en in Nederland wordt Halloween gevierd; ook in Indonesië. Eigenlijk weet vrijwel niemand waar het feest oorspronkelijk vandaan komt en waarom. Maar dat terzijde. Dat men het in Indonesië ook viert, is waarschijnlijk te danken aan de globalisatie, waardoor gebruiken en culturen elkaar beïnvloeden, ongeacht hoe ver de gebieden van elkaar liggen. Maar vermoedelijk heeft het feest een Keltische oorsprong, waar men een feest genaamd Samhain (einde van het zomerseizoen) vierde en men offers bracht om de poorten naar de wereld van geesten, feeën en de zielen van de voorouders te openen.

Tegenwoordig is het een commercieel feest, waar winkels, horeca en media dankbaar aan meedoen. Ieder jaar zijn er op TV rond die tijd allerlei horrorfilms te

zien. Ook in Indonesië is het een commercieel feest, waar zelfs scholen en andere onderwijsinstellingen aan meedoen. Zowat iedereen, van jong tot oud viert Hati-Hati, thuis maar ook in allerlei uitgaansgelegenheden, waar vaak enorme feesten en verkleedpartijen georganiseerd worden.

Hoewel er voldoende kostuums worden gekocht, maken ook veel Indonesiërs de kostuums zelf. Ze gaan dan uitgedost als mummie, vampier, heks, zombie, of skelet.

Maar in sommige streken maken ze ook gebruik van lokale horrorkrakers, zoals Sundel Bolong of de Kuntilanak. Beide karakters stellen vrouwen voor die op gewelddadige wijze om het leven zijn gekomen om als gemene geest terug te keren.

Naast dit lokale element is er nog meer van de Indonesische cultuur en folklore, dat zaken gemeen heeft met Halloween. Bijgeloof is namelijk zeer aanwezig in de Indonesische cultuur. Of het nu over cijfers, geesten, of goden gaat, overal zijn sporen van bijgeloof nog duidelijk in de volksaard geworteld. Zo is er een mythe over een Godin van de zee, genaamd Ratu Kidul. Het verhaal gaat dat als je bij de zuidkust van Java komt, ze bij zonsondergang uit het water komt, gekleed in een groen gewaad. Ze probeert je dan mee de zee in te sleuren. Een ideetje voor een kostuum hier?

Drie generaties Molukkers in Nederland

Digitaal lesprogramma voor jongeren vanaf 11 jr.

De Stichting Moluks Historisch Museum heeft een serie digitale lessen ontwikkeld, die op de website van "Het Geheugen van Nederland" van het Nationaal Archief te vinden is. Voor wie op een leuke manier wil kennismaken met de Molukse geschiedenis is deze serie zeker een aanrader. Je kunt kiezen uit vier thema's: de voorgeschiedenis, de komst naar Nederland, de woonoortperiode en de 3^e generatie.

In de lessenserie ontdek je welke banden er eeuwenlang bestonden tussen Nederland en de Molukkers. Vervolgens vertellen opa en oma Manuputty waarom zij in 1951 samen met zo'n 12.500 andere Molukkers plotseling uit

voormalig Nederlands-Indië weg moesten. De onzekere situatie van de KNIL-militairen en van hun gezinnen op Java, de bootreis naar Nederland en de opvang bij aankomst in een voor hen vreemd

land, herinneren opa en oma zich nog heel goed. In les drie staat het leven in de woonoorden centraal. Van hun zoon en kleindochter kom je te weten hoe het is om als jongere van de 2^e en 3^e generatie in Nederland je weg te vinden. Hoe ga je om met je

eigen identiteit en de geschiedenis van je (groot)ouders? En wat betekenen de Molukken, het land van herkomst, voor je.

De lessenserie "Drie generaties Molukkers in Nederland" is voor iedereen toegankelijk. Het digitale materiaal bestaat uit animaties, heel veel foto's en de herkenbaarheid van de thema's maakt de serie ook aantrekkelijk voor volwassenen en ouderen.

(Gelezen in de Nieuwsbrief van Museum Maluku)

De LINK naar de digitale lessen: http://www.geheugenvannederland.nl/?/onderwijs/les/drie_generaties_molukkers_in_nederland.

Heeft u de Indische enquête al ingevuld? Het kost ca. 12 minuten van uw tijd, maar het betekent zo veel voor ons. Ga via onderstaande LINK naar de enquête <http://www.survio.com/survey/d/V2Q6P7Y9H2O8F2Q6L>

Korte berichten

Gezocht: Jong talent

In de rubriek "**Just4Kids**" hebben we eerder al aandacht besteed aan jong talent. Zo plaatsten we een artikeltje over twee meisjes die Indonesische dansen leerden en verder ook een stukje over een drumtalentje. Heb jij nou ook zo'n talent? Kan je goed gitaarspelen en treed je ook op? Of ben je een tenniskampioen in de dop, een goed biljarter of kan je heel goed dansen of zingen? Misschien ben je wel een hele goeie chef-kok, of ben je een kunstschilder of een

fotograaf in de dop. Misschien ook wel een..... Kortom, alle jonge supertalenten van ca. 6 tot ca. 16 jaar oud willen we voor het voetlicht zetten. En wij willen dat aan iedereen vertellen. Als je zelf niet zo heel goed kan schrijven, vraag dan of jouw ouders een stukje willen insturen met een

fotootje erbij. Of je stuurt jouw verhaal gewoon in je eigen woorden naar de redactie, dan maken wij er samen met jou een echt leuk artikel van. **Stuur je reacties dan naar:** info@indisch-centrum-den Haag.nl **DOEN HOOR....!!!**

Boeken, e-books / cd-dvd

Geen boekenbijlage dit keer.

Kinderboekwinkel

www.paagman.nl

Recept Ayam Kecap

Een heerlijk kiprecept, ietwat zoet met een lichte gember-smaak.

Ingrediënten:

600 gram kipfilet, 5 sjalotten, 4

tenen knoflook uit de knijper, stukje verse gember van ca. 3 cm., 2 tl. djahé, 1 tl. sambal oelek, 3 el. azijn, 6 el. ketjap manis, 4 el. olie, 3 el. water, snufje zout.

Bereiding: Snijd de kipfilet in flinke dobbelstenen en snipper de sjalotten. Verhit de olie in een wok en bak de kipfilet aan. Steeds

kleine porties in de olie doen, anders gaat het koken in plaats van bakken. Doe de gesnipperde sjalotten en de knoflook erbij en bak dit even mee. Rasp nu de verse gember en doe dit samen met de djahé en de sambal erbij. Voeg nu de azijn, ketjap, water en snufje zout toe en meng alles goed. Laat alles ca. 20 minuten afgedekt sudderen op laag vuur. Haal dan het deksel eraf en laat nog 10 minuten doorpruttelen zodat de saus wat indikt.

Dit gerecht wordt het lekkerste als het een dag van tevoren is gemaakt. Lekker bij witte rijst en bijvoorbeeld een sajoer.

Selamat makan.

Links4Kids

Heel veel leuke **LINKS** voor kinderen, maar niet alleen voor kinderen:

Doorlinkwebsite naar tal van Indische en Indisch gerelateerde websites, blogs, personen en onderwerpen.

<https://linkenindisch4ever.wordpress.com/>

Website over online **geschiedenis** van, voor en met Indische Nederlanders.

<http://www.indischhistorisch.nl>

Informatie over **schoolles-pakketten** over het voormalige Nederlands-Indië.

www.gastdocenten.com

Indisch Herinneringscentrum Bronbeek

www.indischherinneringscentrum.nl

Informatie over de **Nationale Indië-Herdenking** op 15 augustus. www.indieherdenking.nl

Een **Indische start-pagina voor de jeugd:** <http://suara-baru-kecil.jouwpagina.nl>

De **Jeugdwebsite** van de Nederlandse Oorlogsgravenstichting (Ned.-Indië).

http://www.eenlevenverloren.nl/index.php?go=home.personen@pag_enr=1

Taman Indonesia, Het leukste kleine Indonesische dierenpark in Nederland. <http://www.taman-indonesia.nl>

Villa Zebra, landelijke jeugd-organisatie <http://www.villazebra.nl>

Een informatieve website met heel veel **Theatervoorstellingen**, overal in Nederland en voor iedere leeftijd.

<http://www.kindertheater.nl/>

Kunstbende, Een landelijke organisatie met afdelingen in alle provincies voor iedereen van 13 tot en met 18 jaar. <http://www.kunstbende.nl>

Jeugd Startpagina "Open Start" <http://jeugd.openstart.nl>

Koorenhuis - Den Haag, cursussen en workshops voor muziek, dans, kunst en theater. <http://www.koorenhuis.nl>

Weblog "Indische Jeugd-letteren" Blog van Marjorie van Putten: <http://indischejeugdletteren.wordpress.com/over-mij/>

Young Adult Books, website met boekrecensies en webshop over boeken voor middelbare scholieren. <http://www.youngadultbooks.nl/>

Jeugdbieb, leuke en informatieve website. <http://www.jeugdbieb.nl>

Cultuur, Jeugd, Sport en Media in Vlaanderen, website met van alles.

<http://www.cjasm.vlaanderen.be>

Kinderboekenpraatjes. Veel boeken uitzoeken voor elke leeftijdsgroep.

<http://www.kinderboekenpraatjes.nl>

Website **Indische Jeugdboeken**, compleet met een bestellink.

<http://www.antiquariaat-anna.nl/boek/kameleonboeken>

De Indische Agenda

LET OP! Sluitingsdatum kopij op 8 oktober 2016

T/m 31 oktober 2016: Portretten expositie "Over zee". Een tentoonstelling van portretten van Indische en Molukse mannen en vrouwen, die destijds als kind of jong volwassene tussen 1946 en 1967 Indonesië verlieten om over Zee naar Nederland te vertrekken. De fotograaf Corné Sparidaens maakte de foto's en Machteld de Vries tekende de overgebleven herinneringen op. Hun verhalen schetsen niet alleen een beeld van het leven aan boord, maar ook van het vertrek uit Indonesië en de aankomst in Nederland. Het begrip "repatriëring" betekende niet zozeer een terugkeer naar het

vaderland, maar een reis naar een onbekend, nog te creëren 'thuis'. De locatie: **Museum Bronbeek**, Velperweg 147, 6824 MB Arnhem. Geopend: di. t/m zo. 10.00-17.00 uur. Info: www.bronbeek.nl.

T/m 12 maart 2017: Van KNIL militair tot meester-architect. Een tentoonstelling die een beeld geeft van het leven en werk van Charles (1882-1949) en Richard (1886-1842) Schoemaker. Beide broers beginnen hun carrière aan de KMA (Koninklijke Militaire Academie) in Breda. Beiden

studeren af bij de Genie van het KNIL en ze voelen zich sterk aangetrokken tot Nederlands-Indië. Na een korte militaire carrière gaan ze de architectuur in en beiden specialiseren zich in het koloniale oftewel het Nederlands-Indische bouwen. Ze studeren verder aan de Technische Hogeschool in Bandoeng en aan de Technische Universiteit in Delft.

Villa Isola in Bandoeng met een deel van de tuin, een van de bekendste ontwerpen van Charles Schoemaker.

Richard bouwt onder andere het prestigieuze Paleis van den Legercommandant, dat in 1918 werd geopend en daarna diverse gebouwen in Nederland en op Curaçao. Charles bouwde vooral voor particulieren, kerken en bedrijven in Nederlands-Indië. Als geen ander geeft hij het

stadsbeeld van Bandoeng vorm. Hun verdere levensloop verschilt sterk. Charles leeft als excentrieke kunstenaar en is bevriend met zijn

vroegere student Soekarno. Zijn broer Richard is in Delft in verzet gekomen tegen de Duitse bezetter en wordt in 1942 in het concentratiekamp Sachsenhausen gefusilleerd. Locatie: **Museum Bronbeek**, Velperweg 147, 6824 MB Arnhem. Geopend: di. t/m zo. 10.00-17.00 uur. Nadere info: www.bronbeek.nl.

22 oktober 2016: Lopen voor Verloren Banden. Acht kilometer wordt er gelopen ter herdenking van 65 jr. Molukkers in Nederland. De tocht wordt gehouden van Apeldoorn naar Vaassen. De organisatie wil met de wandeling ook stilstaan door op symbolische wijze de 'verloren' gegane banden terug te brengen naar de plek waar veel Apeldoornse Molukkers

Moluks woonoord Berkenoord-2 in Vaassen.

vandaan kwamen, nl. Berkenoord 2 in Vaassen. De wandeltocht op 22 oktober start in het Oranje-park in Apeldoorn en eindigt bij het wijkgebouw in de Vaassense wijk Berkenoord, die op diezelfde dag ook nog eens haar 30-jarig bestaan viert, dus dubbel feest. De Stichting Verloren Banden

hoopt op ruim 500 deelnemers. Meer info: www.verlorenbanden.nl en inschrijven kan via E-mail: info@verlorenbanden.nl. (Nieuwsbrief Museum Maluku)

22 en 23 oktober 2016: Internationale Mineralenbeurs. Dat veel Indische mensen van mooie sieraden en edelstenen houden is bekend. Daarom is deze beurs van harte aan te bevelen. Heel veel kramen en stands waar u zich kunt vergapen (en ook kopen) aan deze prachtige glimmertjes. Daarnaast zijn er tal van activiteiten, zoals een workshop edelstenen slijpen voor kinderen en volwassenen, een demonstratie

Internationale Mineralen Beurs

Geoden kraken, een lezing van Minerals Foundation, demonstratie micromounts, enz. Bijzonder is dat u dit weekend voor een voordelig combiticket naast de Mineralenbeurs ook de **Gothic & Fantasy-beurs** kunt bezoeken; ook zeker de moeite waard. De locatie is: **De Broodfabriek**, Volmerlaan 12, 2288 GD Rijswijk. Openings-tijden zijn: zaterdag: 12.00 tot 22.00 uur, zondag: 12.00 tot 20.00 uur. Toegang: volw. € 8,00; 65+ € 6,50; kind. 7-12 jr. € 3,00; t/m 6 jr. gratis. Nadere inlichtingen: <http://internationalemineralenbeurs.nl/> en <http://gothicbeurs.nl/>

5 en 6 november 2016: Pasar Malam Rijswijk. U kunt voor een "zacht prijsje" naar de Pasar Malam Rijswijk, dankzij de **Kortingsbon** op de colofonpagina (achterin deze editie). Een aanrader voor iedere liefhebber van de Indische cultuur, muziek en vooral keuken. Slenteren langs de vele kramen, lekker eten en drinken op de terrassen van de diverse restaurants en eetstands. Laat u de hand lezen en geniet van een stoelmassage. Bent u ook

*Ook met deze editie steunt Pasar Malam Rijswijk het goede doel: **Villa Joep**. Villa Joep stimuleert en financiert onderzoek naar neuroblastoom kinderanker.*

benieuwd welke mooie kleuren u uitstraalt? Dan moet u beslist uw aura laten fotograferen. Op het podium kunt u muziek verwachten van de band Xanur, de Resett en Ben Heart en last but not least Riem de Wolff. Verder kunt u volop genieten van prachtige dans- demonstraties van de dansgroep Bali Ayu Budaya en de dansgroep Orchidee. Locatie: **De Broodfabriek**, (voorheen Expo Rijswijk), bereikbaar met tram 17 (stopt bijna voor de deur), Volmerlaan 12, 2288 GD Rijswijk. Ook veel gratis parkeerruimte aanwezig. Openings-tijden zijn: zaterdag: 12.00 tot 22.00 uur, zondag: 12.00 tot 20.00 uur. Toegang: volw. € 8,00; 65+ € 6,50; kind. 7-12 jr. € 3,00; t/m 6 jr. gratis. **Kopieer en print de colofonpagina (op pagina 32) voor de lezers-kortingsbon. Zie ook de advertentie op pagina 17.** Nadere inlichtingen: www.pasarmalamrijswijk.nl

5 november 2016: Krontjong muziek. In het kader van "Rumah Kita Presenteert" dit keer als thema de bekende Krontjong-muziek, waarbij tevens bewoners hun verhaal delen van de eerste generatie, opdat deze niet verloren gaan. Het Krontjong-ensemble ABADI (voorheen het Indisch Muzikanten Collectief), aangevuld met nieuwe bandleden, neemt u mee naar de traditionele Krontjongmuziek, ontstaan in de 16^e eeuw uit een synthese van Portugese, Nederlandse, Maleise, Javaanse en Soedanese muziek.

Een culturele middag waar ook de Indische hapjes en drankjes niet zullen ontbreken. Tevens wordt de middag geïllustreerd door mooie afbeeldingen en voorwerpen uit de tijd van zo lang geleden. Locatie: **Rumah Kita**, Plein 15 augustus 1, 6704 AV Wageningen. Tijden: 14.00 tot 17.00 uur. De toegang bedraagt € 5,00. Deelname uitsluitend via aanmelding bij: rumahkitapresenteert@zinzia.nl. Wilt u een maaltijd à € 12,50 nuttigen, geeft u dat bij aanmelden even op. Op de mail graag vermelden hoeveel personen voor de culturele middag en hoeveel voor de maaltijd.

26 november 2016: Indische Feestavond. Gastvrouw Coby de Boer organiseert weer een gezellige Indische Feestavond. Jong en oud kan zich weer helemaal overgeven aan de danskunst onder de begeleidende

Indische feestavond
Soul, Lagu Lagu Songs, Rock and Roll, Evergreens, Jaren 60 t/m heden
Optredens van STRAIGHT en BEN HEART
De catering wordt verzorgd door SISKI CATERING uit Almere

Zaterdag 26 november 2016
Aanvang: 20.00 - 00.30 uur
Opening zaal: vanaf 19.30 uur
Prijs € 12,50 p.p.

Locatie Dans- en partycentrum THE LAKE
W. Dreesweg 10, 1314 VB Almere
Aanmelden: OSCO PRODUCTIONS, Coby de Boer
tel. 036 5244573 / 06 46415767, e-mail: info@indischefeestavond.nl

muzikale omlijsting van de band Straight en Ben Heart. De Indische keuken wordt zoals altijd verzorgd door Ciska Catering met hapjes, drankjes en natuurlijk een

maaltijd. Locatie: **Dans & Party Centrum The Lake**, W. Dreesweg 10, 1314 VB Almere. Tijden: 20.00 tot 0030 uur, zaal open: 19.30 uur. Toegang: € 12,50 pp. Aanmelden bij: OSCO Productions, Coby de Boer Tel: 06-46415767, 036-5244573. Of via e-mail adres: info@indischefeestavond.nl.

26 en 27 november 2016: Pasar Makan Dansa. Een heel gezellig muziek en dansweekend, waar jong en oud zich weer helemaal kan uitleven op de vloer. De muziek woedt verzorgd door Danjil met zijn Live Band, Riem de Wolff, Edu Schalk, Ray Smith, Harold Verwoert, It Takes Two, Diana Monoarfa, de band Affinity Diana Monoarfa, de band Affinity

en last but not least de allround band Relight. Verder medewerking door de bekende dansgroep Orchidee. De keuken is dit keer volop aanwezig met Indo-Maluku Foodcourt. De locatie: **Markthal Didam**, Marktplaats 3, 6941 AA Didam. Tijden: zaterdag 13.00 tot 22.00 uur; zondag 12.00 tot 20.00 uur. Toegang per dag: € 7,00, 65+ € 6,00. Weekend-paspartout: € 10,00. Kinderen tot 12 jaar GRATIS. Gratis parkeren. Uw gastvrouw is Sylvia Budie. Info: www.m-box.nl, Tel: 0877-841226.

3 en 4 december 2015: Het Paranormaal Alternatief. De grootste spirituele beurs van Nederland vindt u in Rijswijk. U kunt er terecht voor disciplines zoals helderziende waarnemingen, handlezen, massages, healingen, aura, pendelen, psychometrie, kaartleggen en een enorme keuze aan spirituele artikelen. Verder wordt er een boeiende lezing gehouden door Monique van der Klooster over spiritualiteit en jezelf. Verder een lezing van

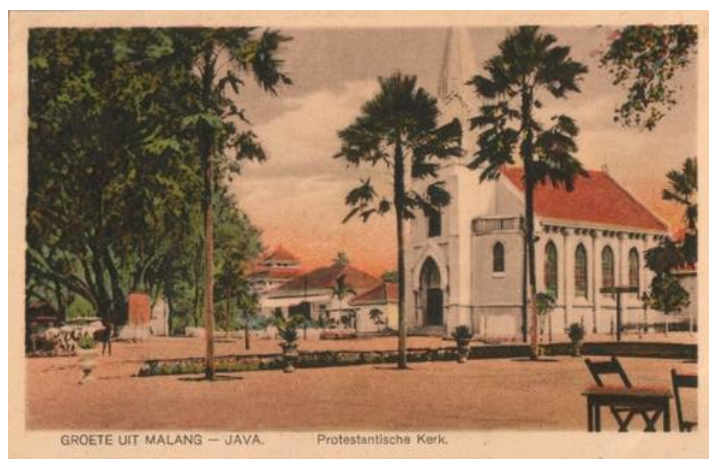

Ina Custers naar aanleiding van haar nieuwste boek: "Het Mysterie van de Zee". De locatie is: **De Broodfabriek**, Volmerlaan 12, 2288 GD Rijswijk. Tijden: Beide dagen: 10.00 tot 17.00 uur. Toegang: € 8,00; Kinderen 7 t/m 12 jr € 3,00; kinderen tot 7 jaar gratis. Meer informatie zie website www.paranormaalalternatief.nl.

Help NICC Magazine dit jaar aan 10.000 abonnees

Verras uw familielid, vriend, kennis of collega met een GRATIS ABONNEMENT
info@indisch-centrum-den Haag.nl

Toen en Nu

De protestantse kerk aan de aloon-aloon van Malang. De kerk wordt tegenwoordig (letterlijk) overschaduw door de enorme moskee ernaast. Een moskee die er 100 jaar geleden ook al stond, maar dan in een vorige bescheidener versie.

LIKE onze nieuwe facebookpagina
<https://www.facebook.com/IndischCentrumNICC/>

Pasar Kalender 2016

(update: 1 oktober 2016)

Januari

28, 29, 30: Breda <http://www.winkelcentrumhogevucht.nl>

Februari

5, 6: Barneveld <http://www.tjampoer.nl>

20 t/m 28: Amsterdam RAI <http://www.wnproductions.nl>

Maart

5, 6: Rijswijk (ZH) www.pasarmalamrijswijk.nl

11, 12: Uden <http://www.mercadouden.nl>

26, 27, 28: Ahoy Rotterdam <http://www.wnproductions.nl>

27, 28, 29: Arnhem www.stellarevents.nl

April

2, 3: Oss www.stichtingstellar.nl

3: Sluiskil www.pasha.nu

8 t/m 10: Zwolle <http://www.wnproductions.nl>

22, 23, 24: Nieuwegein www.stichtingstellar.nl

30: Zutphen www.pasaroostwest.nl

Mei

1: Amstelveen www.stichtingstellar.nl

1: Zutphen www.pasaroostwest.nl

2, 3 Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl

6, 7, 8: Geleen <http://www.pasarmalamasia.nl>

7, 8: Veenendaal www.m-box.nl

14, 15, 16: Den Helder www.stichtingstellar.nl

28, 29: Landgoed Nienoord (Leek) www.stichtingstellar.nl

28 t/m 31: Malieveld Den Haag www.tongtongfair.nl

Juni

1 t/m 5: Malieveld, Den Haag www.tongtongfair.nl

13, 14: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl

19, 20, 21: Emmen www.flamproductions.nl

24, 25, 26: Arnhem www.stichtingstellar.nl

25: Blaricum www.hetvitusblaricum.nl

Juli

1, 2, 3: Eindhoven www.stichtingstellar.nl

10: Breda www.raffyzorg.nl

9, 10: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl

16: Wierden www.molukkers-wierden.nl

23, 24: Vaassen www.pasaroostwest.nl

23: Den Bosch www.dehelftheuvel.nl

27, t/m 31: Steenwijk <http://www.wnproductions.nl>

30, 31: Middelburg www.stichtingstellar.nl

29, 30, 31: Zoetermeer www.m-box.nl

Augustus

6, 7: Dieren www.pasaroostwest.nl

13: Bronbeek, Arnhem www.kumpulan.nl

14 t/m 17: Dordrecht <http://www.wnproductions.nl>

14: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl

19, 20, 21: Tilburg www.stichtingstellar.nl

20: Ede www.tokoneba.nl

26, 27, 28: Tegelen <http://www.wnproductions.nl>

September

2, 3, 4: Assen www.flamproductions.nl

10, 11: Veenendaal www.m-box.nl

17, 18: Kallenkote www.taman-indonesia.nl

18: Vught www.moleneindplein.net

22 t/m 25: Alphen a/d Rijn <http://www.wnproductions.nl>

30: Enschede www.flamproductions.nl

Oktober

1, 2: Enschede www.flamproductions.nl

1, 2: Almere www.indischefeestavond.nl

15, 16: Harderwijk www.pasarmalamharderwijk.nl

21, 22, 23: Nijmegen www.pasarmalamasia.nl

29, 30: Leek www.stichtingstellar.nl

November

5, 6: Rijswijk www.pasarmalamrijswijk.nl

6: Capelle a/d IJssel <http://www.hooghewater.nl/events/>

19: Steenwijk <http://www.wnproductions.nl>

25, 26, 27: Maastricht <http://www.wnproductions.nl>

26, 27: Didam www.m-box.nl

December

3, 4: Veenendaal www.m-box.nl

26 dec. t/m 8 jan.: (behalve 1^e Kerstdag en Nieuwjaarsdag)

Arnhem, Burgers Zoo <http://www.wnproductions.nl>

MEER DAN 40 **NIEUW**
LANDEN

1ct naar **vaste lijn** /min

[Meer informatie](#)

Colofon

Digitaal maandelijks Magazine van:
Nederlands Indisch Cultureel Centrum

Hoofdredacteur: Hans Vogelsang

Redactie:

Jean-Marie Bosch van Drakestein

Henk Harcksen

Fotoredactie: Han Dehne

Juniorredacteur: Chinook de Deugd

Correspondenten:

Albert van Prehn (Muziek, column)

Ferry Schwab (ICM-online)

Silfraire Delhay (Indisch Platform)

Armando Ello (Hoezo Indo)

Ivo Pabbruwe (New Zealand)

Gedichten: Mary-Jane Sahanaja

Columns: Anita Bunt

Vormgeving & lay-out: Hans Vogelsang

Ondersteuning: Groep de Mos

Technische realisatie & verzending:

Dennis van der Ham

<http://www.borca-online.nl/>

Versijning: de 15^e van elke maand

Sluitingsdatum kopij en advertenties:

de 10^e van elke maand

Advertentietarieven: op aanvraag

Abonnementen NICC Magazine: GRATIS

info@indisch-centrum-den Haag.nl

Postadres: Newtonstraat 660

2562 LA Den Haag - Netherlands

W: www.indisch-centrum-den Haag.nl

E: <http://indisch-centrum-den Haag.blogspot.com>

@: info@indisch-centrum-den Haag.nl

Rabobank IBAN: NL39 RABO 0129 216 836

t.n.v. N.I.C.C. te Den Haag

BIC: RABONL2U

Overname van (delen van de) inhoud is toegestaan, mits met bronvermelding.

© 2016 N.I.C.C. Den Haag

NIEUWS en ACTUALITEITEN binnen de INDISCHE GEMEENSCHAP sinds 1999

DE *Indische* INTERNETKRANT

WWW.ICM-ONLINE.NL

Tegen inlevering **van deze BON**

ontvangt u op 5 en 6 november 2016 aan de kassa van de

Pasar Malam Rijswijk

€ 1,50 korting op een entreekaartje

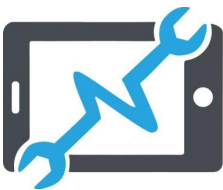

DE BROODFABRIEK
EXPO & EVENT CENTER

Volmerlaan 12, 2288 GD Rijswijk

www.pasarmalamrijswijk.nl

Alleen geldig op de entreekaart voor een volwassene op 5 en 6 november 2016
Niet geldig in combinatie met andere acties

SHOPDEN
BORCA ONLINE

Borca Online Service
Computer

Weimarstraat 39
2562 GP Den Haag
070-364 2806
www.borca-online.nl

	N A A M	e – M A I L A D R E S
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		

Deze e-mail-adressenlijst 'knippen en plakken' en versturen naar e-mail: info@indisch-centrum-den Haag.nl of printen en versturen per post (voldoende frankeren) naar: Administratie NICC Magazine # Newtonstraat 660 # 2562 LA Den Haag